

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

SENSUL ACTUALITĂȚII

Lecția de continuitate

gindindu-mă la recenta Confătuire de la Mangalia, constat că opțiunea filozofică și politică a scriitorului este reflectată, în primul rând, de operă. Intuiția operei în fața altor modalități de transmitere a valorilor proprii mi se pare absolut firească. Și totuși, nu de puține ori scriitorul simte nevoia unei mai directe receptări a gândurilor sale de către contemporani și chiar de către posteritate. Se nasc, astfel, din această nevoie interioară, care înseamnă, desigur, și efort de autocunoaștere, acele mărturisiri care tentă aforistică ceea ce exprimă poziții și atitudini fără echivoc, o profitabilă — și pentru sine și pentru societate — poftă de dialog constructiv, la zi cu realitatea. Puteam crede vreun moment că scriitorul este el însuși mai puțin în aceste zile? Ori că paginile născute sub această zodie pot fi ignorate pe considerentul că ele ar constitui partea perisabilă a activității lui? Desigur, nu putem crede în mod sincer așa ceva, chiar dacă un soi de snobism îl mai face pe unii să tragă o linie de demarcație prea tranșantă între cele două „zone”. Atitudinea prin care se bagatelizează sau se ignoră intervențiile scriitorului în realitatea epocii sale, numai la sublim sau numai la comic, ci se compune din toate împreună. Inuși eroii ideal se remarcă în vecinătatea unor personaje precare moral, altele idealitatei lui n-ar mai fi necesar să fie recomandată. În ultimii ani, s-a întipărit înversa: satirizându-se unele tare moral-politice dintr-un trecut apropiat, a fost uitat sau neglijat aproape cu totul personajul ideal. Iar aceasta în virtutea unui realism îngust înțeles: cum nimic nu e perfect în existența umană, creșterea unui ideal ar fi necorespunzătoare realității și, deci, neobișnuită artistică. Dar avem aici o viziune prea strimbată despre real și nereal. În existența omului intră nu doar realul brut, dar și posibilul. Trăirile concrete ale omului se succed cu repeziune, conform unei legi a metamorfozei, binecunoscută. Realul existenței noastre diferă, uneori, de la o clipă la alta, ceea ce înseamnă că realitatea noastră poate avea o consecință precară, e o realitate ușor disparentă. Idealul, în schimb, e mai stabil. În orice om există un model uman pe care respectul tinde să-l imbracheze. Imperfecțiunile în cârți. Idealul este oricând posibil de a deveni realitate, prin însăși viața noastră, pe care ne-o construim (cel puțin temporar, cel puțin la anumite vârste) după asemenea modele. Așadar, eroii ideal nu e o invenție, o fantazie, ci reprezintă partea cea mai frumoasă din realitatea noastră. Desigur, or fi o lipsă de tact și inspirație ideologică să repetăm azi, într-un moment de evoluție civilizată a literaturii, gestul unor contemporani ai lui Caragiale, care-l învinuiau de nihilism și lipsă de patriotism, dat fiind că talentul său comeie îl determina să imagineze indecibile personaje satirice.

responsabile. Ideile exprimate direct și recomandă pe scriitori nu numai ca nișioniari ai metaforei cu funcție artistică, dar și ai aceleia cu încărcătură socială și politică. În fond, avem de a face cu o intervenție necesară a cuvintului literaturii și al scriitorului în universul politicom al realității. Vom observa, fără a fi surprinși, deplina concordanță dintre valoarea reală a scriitorului (atestată, de acum în cazul multora, și de judecătorul suprem, timpul...), opera lui de ficțiune și cantitatea de adevăr a mărturisirilor de acest gen. Afiam de la marii scriitori — care au fost și mari constiințe — adevăruri fundamentale, pe care unii dintre noi, cu juvenilită însoțită, la o vîrstă, totuși, matură le scoțesc prafului, nedemne de urechile lor ultrafine, învechite. Adevăr învechit? Adevărurile nu se învechesc. Nu se pot învechi! Unele au vîrsta omenirii și parcă au fost formulate ieri.

Recitesc în aceste zile, cu o luare aminte mai mare parcă decît altădată, mărturiile unor scriitori români despre artă și menirea ei, despre simțămîntele care le-au călăuzit scrierul, despre munca literară, despre constința scriitoricească. Toți sînt nume mari, reprezentă Autori-

Florin Costinescu

Continuare în pag. a 7-a

INVĂȚĂMINT ȘI CULTURĂ

Învățămîntul și cultura în depermanență creșterii și împlinirii umane în relația pe care o stabilesc — una dintre multiplele altele — este aceea a consacrării spiritului creator. Școala întreprinde marea muncă de a deveni însăși a tuturor generațiilor. Ea pregătește neîncetat viitorul la scară de masă, națională, și certifică nădejdi prin care societatea de azi se poate uita cu îndreptățire spre ziua de mine și cu siguranța unei investiii a cărei valoare trece cu mult de scurgerea înșiră a anilor și se adaugă unei permanențe și vii moșteniri. Cultura rămîne în spațiul său de predicție prin învățămînt, deținîndu-se în chip reciproc și la parametri moderni, azi, cuprînzînd domeniul care sînt deopotrivă ale producției și ale creației, într-o veritabilă extensie de spirit. Valorile civilizatei socialiste și crearea pe mai departe a acestora, atît în ordine morală, politică și socială, cit și în aceea materială sub impactul progresului, al științei și tehnicii înaintate, presupun — cum e și firesc — o școală și un învățămînt în permanență deschise spre realitatea complexă și concretă, situate în miezul problematicii umane și avînd ca nobilă și înflăcărată misiune pregătirea multilaterală pentru muncă și viață a constructorilor de mîine și țării, continuată de cuget și faptă ai celor de azi. Datoria aceasta a școlii este programatică, a subliniat-o de neapărare ori secretarul general al partidului, și se identifică, sub cele mai largi cerințe, cu însăși condiția moral-politică și socială a patriei revoluționare, model de gîndire și acțiune comuniste. Acest model sau mai bine zis făurirea și realizarea lui la dimensiunile teoretice majore, ca purtător de destin și aspirații constituie de altfel și una dintre datoriile și posibilitățile culturale, ale literaturii și artei care, așa cum amintim, nu demult, tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea de la Mangalia, trebuie să se angajeze mai profund în opera de formare a constinței înaintate, revoluționare și să dea o nouă perspectivă de spirit muncii și vieții populare, edificării pe noi trepte a progresului și civilizației sale.

Luceafărul

ÎN ACEST NUMAR: • Cronica literară • la volumele „Teme IV” • de Nicolae Manolescu • și „Fajere” • de Matelu I. Caragiale • semnează Artur Silvestri • Valentin F. Mihăescu • Proză • de Pop Simion • Poeme • de Gheorghe Tomozei • Fantastice dimensiuni a „prozei scurte” • de Nicolae Ciobanu • Jurnal de poet • de Ioan Alexandru • Repere • de Aurel-Dragoș Munteanu • Sport • de Fănuș Neagu.

„Este necesar să păstrăm și să dezvoltăm continuu spiritul revoluționar, novator, spiritul umanist al învățămîntului românesc. Să facem în așa fel încît, prin întreaga sa activitate, învățămîntul să constituie factorul fundamental pentru educarea și formarea omului nou, pentru crearea unui cetățean cu o înaltă conștiință revoluționară și patriotică, înarmat cu tot ce este mai nou în toate domeniile — constructorul societății comuniste, al unei Români libere și independente!”

NICOLAE CEAUȘESCU

FILE DIN ISTORIA UNIRII

Revista «Luceafărul» și limba română

acum cînd revista Luceafărul are peste optzeci de ani de la prima apariție și a împlinit douăzeci și cinci de ani de la reeditarea ei postbelică, merită să fie scoasă la lumină una din laturile încă practic necunoscute sau în orice caz nesvîdurate ca atare de istoricii noștri literari, din viața acestei importante publicații transilvănene, aceea a angrenării revistei în lupta ce începuse să se dea pe front din ce în ce mai larg pentru apărarea școlii românești din Transilvania, amenințată cu desființarea de cunoscuta lege a lui Apponyi.

Citeva explicații mai întii, în legătură cu autorul acestei noi preocupări a Luceafărului. Anii 1910-1914 au constituit cea dintîi perioadă de mare realizări din viața aceluia care avea să devină ilustrul pedagog și organizator de școală, militant de seamă pentru realizarea unității naționale a poporului nostru — este perioada în care acesta și-a pus în lucrare tot ce învățase în școlile înalte prin care trecuse, despre neprețuita valoare a școlii în limba maternă pentru popoarele aflate sub stăpîniri străine.

În centrul efortului întregului nostru popor, angrenat în lupta pentru supraviețuire, a stat atunci lupta pentru apărarea caracterului național al școlii elementare, supusă celei mai puternice presiuni de naționalizatoare din întreaga noastră istorie. Ne vom limita doar a spune că, pe lîngă complexa activitate de îndrumare pe care a desfășurat-o în funcția sa din cadrul consistoriului de la Sibiu (punerea pe noi baze a planului de învățămînt, reorganizarea inspecțiilor școlare și a conferințelor învățătoresci, refacearea manualelor școlare, înființarea de biblioteci pedagogice, inițierea acțiunilor de protest înaintate autorităților de la Budapesta, publicarea de scrieri pentru ridicarea nivelului profesional al cadrelor didactice, stabilirea de contacte cu caracter de schimb de experiență cu oameni de școală din alte ținuturi românești etc.), articolele de îndrumare le-a publicat în general semnate; celelalte, cele mai multe de fapt, le-a publicat ca editoriale ale perioadelor respective sau le-a semnat cu diferite pseudonime Periodicele în care a publicat în acei ani peste 200 de articole și studii au fost următoarele: Tribuna, Românul, Transilvania, Luceafărul și Vatra școlară (din comitetele de redacție ale cărora a făcut parte), Telegrama română (oficiul consistoriului). Foia școlastică, Gazeta Transilvaniei, Biserica și Școala, toate din Transilvania, apoi, din țara liberă: Neamul românesc, Gazeta generală și Învățămîntului și Românismul, din București, Viața românească de la Iași (în care a publicat cu regularitate „Scrisori

din Ardeal”). Vremea nouă, din Galați, și în revista Școala. Pseudonimele utilizate în toate aceste perioade au fost publicate de Octavian O. Ghibu în Revista de istorie și teorie literară, nr. 3/1979.

Acesta a fost contextul în care au apărut cele 23 de articole și studii ale sale în Luceafărul, în al cărui comitet de redacție a intrat odată cu extinderea preocupărilor revistei și asupra problemelor școlare, la 1 ianuarie 1912. Se știe că lărgirea profilului revistei și cooptarea unor forțe tinere noi în comitetul de redacție au fost determinate de ascuțirea luptelor dintre „bătrîni” din conducerea Partidului Național Român din Transilvania, și „tinerii oțelii”, grupați în jurul lui Octavian Goga, care cereau ca partidul să imbrățișeze o poziție mai intransigentă în problema națională. Printre cei mai apropiați prieteni ai lui Goga din acea vreme era Onisifor Ghibu, care, datorită faptului că era direct implicat în cea mai de seamă dintre problemele naționale ale zilei, problema salvării școlii, dar și datorită temperamentalului, pregătirii, puterii de muncă și capacității sale organizatorice, a devenit — fără ostentație, ba chiar păstrîndu-se intenționat cit mai în umbră, funcția sa oficială imputîndu-i măsuri de acoperire — cel mai apropiat sfătuitor

Octavian Micu

Continuare în pag. a 7-a

Despre idealitatea modelului

Confătuirea de lucru de la Mangalia a reardat în discuție a temă mai puțin abordată în ultimii ani de presa și critica noastră literară. În trecut fusese mai mult solicitată dar nu i se nuanțau toate conotațiile și semnificațiile. Eroul ideal sau pozitiv, căci despre el e vorba, era privit ca obiectul unic al plăsmurii artistice. Se pierdea din vedere că o civilizație (și lumea în genere) e complexă, nu se reduce numai la tragic sau comic, ci are și o parte de realitate, în care se compune din toate împreună. Inuși eroii ideal se remarcă în vecinătatea unor personaje precare moral, altele idealitatei lui n-ar mai fi necesar să fie recomandată. În ultimii ani, s-a întipărit înversa: satirizându-se unele tare moral-politice dintr-un trecut apropiat, a fost uitat sau neglijat aproape cu totul personajul ideal. Iar aceasta în virtutea unui realism îngust înțeles: cum nimic nu e perfect în existența umană, creșterea unui ideal ar fi necorespunzătoare realității și, deci, neobișnuită artistică. Dar avem aici o viziune prea strimbată despre real și nereal. În existența omului intră nu doar realul brut, dar și posibilul. Trăirile concrete ale omului se succed cu repeziune, conform unei legi a metamorfozei, binecunoscută. Realul existenței noastre diferă, uneori, de la o clipă la alta, ceea ce înseamnă că realitatea noastră poate avea o consecință precară, e o realitate ușor disparentă. Idealul, în schimb, e mai stabil. În orice om există un model uman pe care respectul tinde să-l imbracheze. Imperfecțiunile în cârți. Idealul este oricând posibil de a deveni realitate, prin însăși viața noastră, pe care ne-o construim (cel puțin temporar, cel puțin la anumite vârste) după asemenea modele. Așadar, eroii ideal nu e o invenție, o fantazie, ci reprezintă partea cea mai frumoasă din realitatea noastră. Desigur, or fi o lipsă de tact și inspirație ideologică să repetăm azi, într-un moment de evoluție civilizată a literaturii, gestul unor contemporani ai lui Caragiale, care-l învinuiau de nihilism și lipsă de patriotism, dat fiind că talentul său comeie îl determina să imagineze indecibile personaje satirice.

Dar nu e mai puțin adevărat că absența erou-

lui pozitiv conduce la o egală sădărire a unei literaturi. Toate epociile și-au avut eroii lor exemplari, conforme cu viziunea acelor societăți despre lume și despre om. Acești eroi diferă de la o cultură la alta, iar din perspectiva idealului nostru ne apar, cei mai mulți, departe de perfecțiune. Picaro-ul spaniol, juca, la vremea sa, un asemenea rol pozitiv în societatea feudal-ecclesiastică, întemeiat pe o morală a dominației claselor bogate asupra celor paupere. Dar azi, deși un personaj încă simpatice, ne apare destul de modest sub raportul idealității: un strengar pus să dea cu tîsta instituțiilor inchiștate, cam năzdrăvan și cam lipsit de scrupule. Eroul medievalității, acestel, care se autosacrifică întru spirit, ne izbășește, iarăși regretabil, prin absența unei dimensiuni fundamentale: vigoarea și frumusețea naturală a omului.

Nu știm cum se va desfășura eroii nostri în fața posterității, dar avem datoria de a ni-l construi, imagina, în concordanță cu viziunea noastră despre condiția umană și cu vellefanțele realizării ale omului contemporan din România de azi. Absența lui din preocupările noastre ne-ar face mai săraci și mai condamnabili în ochii viitorului.

Marian Vasile

REPORTAJUL NOSTRU

Opt priveriști hunedorene

I. (Ilichidul vieții)

La Hunedoara oțelul curge întotdeauna spre viitor... Pentru cine cunoaște în amănunțime Hunedoara de astăzi această afirmație nu mai e de mult o metaforă poetică ușor depășită.

Combinatul siderurgic hunedorean e un loc unde merg permanent. Mă duce să mă înființez cu oameni cunoscuți, cu oameni care plămădesc oțelul, llichidul vieții acestui oraș. Ei sînt oameni simpli, muncitorii care transpiră muncind și gîndind, oamenii care mi-nuiesc modele utile și sfidătoare și totodată lăpăși, uneori de care sînt derugiști care își cunoaște meseria nu se desprinde niciodată.

Astăzi sînt teniți să asemăn acest pînă în urmă de uzine care formează combinatul hunedorean cu o inimă urlășă dezvoltîndu-și în fața oamenilor și a cerului multimea de artere venice încăree cu llichidul vieții trăite la o înaltă temperatură.

Nimic nu poate fi închipuit mai greu decît urașul acesta, intrăritura care există între colozul siderurgic și așezarea urbană care lînde să devină lenticulară. De aceea am zîmbit recîntînd un delegat venind de la București m-a înțeles că e o ușoară teamă în glas dacă combinatul e departe de oraș și cum poate ajunge mai repede acolo...

Înima Hunedorei este acest combinat siderurgic spre care în această dimineață de decembrie, prin fața semafoarelor cu lumină verde continuă din dreptul porții „zguril” se îndreaptă mii de tineri, de oameni...

Peste numai cîteva minute îi voi găsi în fața fîcărilor nestîine de la cuptoarele oțelărilor Simens Martin nr. 1 și 2, a bateriilor de coafare de la Cocșerie, în fața uriașelor lingouri de la laminarele 800, 1.000, 1.300 mm, în preajma formelor ciudate sfidînd parca geometria clasică, a pieselor ce se toarnă la Turnătorie...

Valeriu Bărgău

Continuare în pag. a 3-a

În pagina a 3-a

POEME DE GRIGORE HAGIU

Un Apostol Bologa fericit

desprij un paragraf de undeva, din Caietele locotenentului Florian, o carte de o turbătoare semnificație istorică, în cel mai bun sens al cuvîntului, semnată de Ștefan J. Fay: „De cinci secole România s-a aflat la joncțiunea a trei imperii, ca sub presiunea a trei uriașe plăci tectonice: la sud, Imperiul Otoman, pătuns în Europa în secolul al XIV-lea și prăbușit la Plevna în 1877; la vest, Imperiul Austro-Ungar; la est, Hanatele tătarilor și Taratul Rus, devenit, după 1899, Imperiul Rus, în plină ascendență. Toate războaiele care confruntă aceste imperii primejdiau de fiecare dată liniștea, viața și pămîntul țării noastre. Stăbil din negura vremii, poporul român nu căuta într-afară nimic, ci întregul său destin și-l hrănea din seva pămîntului, ca arborii. Învinși ori învingători, românii luptau pentru supraviețuire”. O definiție cum nu se poate mai succintă și mai expresivă, cred eu, a condițiilor geopolitice în care a trăit și s-a dezvoltat poporul nostru, încă de la întemeierea statelor sale feudale independente.

Terminînd lectura incitantel cărți a lui Ștefan J. Fay, am fost tentat s-o încadrez într-un gen literar proxim (denotăm profesională!),

fără a izbuti însă. Fîindcă, ce sînt, în ultimă instanță, Caietele locotenentului Florian? Un roman? Da, un roman al unui popor întreg, într-un moment de răsărire a istoriei sale, și nu numai a istoriei sale. Un roman al unui personaj (inginerul și ofițerul rezervist Florian Bogdan), al unui destin deci, dar și al altora altele, pînă la dimensiunile unui popor, reunite în aceeași ardentă aspirație: realizarea visului multiseclar al tuturor românilor, acela de a se aduna, cu oricîte sacrificii, între hotarele lui naturale, străbune. Dar, proza de față a autorului este o carte de istorie, o stufoasă și impresionantă carte de istorie. Așa cum „Românii supt Mihai-Volevod Viteazul” îine și de literatură și de istorie în același timp. Și așa numi-o, fără să mă tem că sînt greși, o odiseea a noastră, a românilor, în lupta pentru independența națională; o carte de suflet, o dramă românească într-o clipă de supremă trăire. Clipă trecută prin infern, dar scaldată și în luminile de poezie, ale izbînzii.

Prozatorul ne înfășășează, în narațiunea sa, avaturile participării noastre la primul

Hristu Căndroveanu

Continuare în pag. a 7-a

un fel de calm un fel de după

sintem la virsta
cea urlătoare și plingind
când nimeni cu nimeni nu mai incapa
in același mormint
mi-am înșirat anii
și oasele la un loc
pe abacul cel mare
plin de jărăteci și foc
cine tresare
cine se comprimă
ardoare înaltă
desnădejde sublimă
de-aș mai avea o viață
nu asta impută de lungă
ci cealaltă
bubună scurtă
prinzind cu miinile-aminouă
rostul trecerea himera
aripa care taie-n cer visind
nepriceputului artera
să le rețin cu trupul tot
chiar dacă în lătașă gi-giire
nemaștină albire de stătuie
mai trainică și mai subțire
un fel de calm
un fel de după
cu noi nemuritorul
pe noi cel viu il umple și astupă

bună dimineața bună seara

oră incertă în zori de zi
când nu știi
bună dimineața
bună seara
e mai bine-a rostii
ce fel de vorbire vei vorbi

oră incertă manie neagră
desulț ori în sandale de pisă
pe lingă incensuarea cetății
după ierburile de leac
pentru domolirea adormirea
nervilor din veac

oră incertă
și-n marea verde
palidul chip
de couthor de ierburile de leac
stranie luminare
iluminare

oră incertă plină în sine
pină la refuz și rotunjime
de o preafină energie
când face lacrimă de rouă
pe fiecare frunză
e o boabă de nitroglicerina

cineva ne muta cu privirea cu o mult mai grozavă privire

singurata alb vâruită casă din cimp
am mutat-o ușor cu privirea
de la liziera de salcimi
câte grupul de sălcii plingătoare
am trecut-o peste linia ferată
am lăsat-o în cutremurare
o întreagă noapte și încă o noapte
și-ntr-alta
am împins-o pe-o rază de lună
pină la buza păștii goale
pina la lutul din care se fac și prelac
ulecelele amare
am drămuț-o fir cu fir
praf cu praf în neșire
și vai mie pulberii de mine
nu ne mai încăpeam
unul pe alta
în vorbire
cineva ne muta cu privirea
cu o mult mai grozavă privire
în nu se știe ce cimpuri
în nu se știe ce spații
și nemărginire

un timp și încă un timp

de singurătate
mi-au mai intrat oasele
unele-ntr-altele
cit se mai poate
apa din mine s-a făcut mai sălcie
sarea din mine mai sărată
deși singur cu adevărat
nu am fost
n-o să fiu niciodată
e o altfel de singurătate
cu unese răți în mișcare
înășurind și desfășurind
fluviile drumurile
distanțele dintre lună și soare
neori benzile
cu chipuri vorbitoare
intimplările cele mai dulci și amare
este și singurătatea
cea asurzitoare
din deșertul
exploziilor nucleare
un timp
și încă un timp
tot pe atita de greu
cit scrumul
de la tigara
unul zeu

foarte mult timp s-a citat numele lui
Emile Zola pentru a ilustra promp-
titudinea cu care ne-am obișnuit să re-
ceptăm idei și experiențe literare de
aiurea. S-a văzut în acest interes susținut un
act de prioritate săvârșit, desigur, în cunoștință
de cauză. Cu teoriile sale naturaliste Zola con-
stitue punctul extrem al tendinței care probovine
ca ecop al scriitorului „mai curind adevărul decit
frumosul”.

Modernitatea acestui demers în epocă se du-
bla, prin romanele marelui prozator francez, de
atenția acordată nevoii de schimbare a reali-
tății sociale, morale, economice de acum
secol. Motiv pentru care, foarte curind, Zola
și naturalismul ca opțiune artistică s-au bucurat
de sprijinul mișcării socialiste, al presei demo-
cratice în general.

Este deci semnificativ în grad înalt că, în
România, mai repede decit oricare alt scriitor
străin, Zola, prin caracterul angajat al operei
sale a fost tradus și comentat cu simpatie ade-
sea, conștând virulent de câteva ori, în mod
cert înliminat cu o colă de citimă ce n-a trecut
neobservată.

Nu la aceste prime mărturii de consideratie
mă onresc totuși acum, desi venind încă din
anii 1881-1883 de la personalități precum Dela-
vraucea, Ghenea, A.D. Xenopol, Al. Djuvara,
C. Mille, Traian Demetrescu s-ar putea conchide
că Zola se bucurase de numeroși susținători
la noi.

Un alt fenomen petrecut în chiar acei ani și

GRIGORE HAGIU Poeme

ajunge oare să fii apa

știu intunerul și buimăceala
noroiul rădăcina
din care timpul se alege
strecurat
cu o lentoare ucigașă
piatra mă-nlăntuie
lemul și fierul mă străbat
prin golitura măduvei
și sint
un fel de fluier
necercetat de nici-o crestătură
la care nimeni
decit insumi am cîntat
ajunge oare
să fii apa
la buza celui
insetat

sînt scinteiere vagă

mă bate vîntul spre copilărie
spre tîrgul prăfuit
și lenevos
și mă lipesc în bună rinduială
pe învechitele obloane
os cu os

nici timp
nici depărtare nu e
incremenesc pe-aceiași spațiu dat
nișipurile-n zurulire
prin năclucirea serii
mă străbat

sînt
scinteiere vagă
dibuire palpiată ameție
și fir de singe cît se urcă
și-aprinde-o ultimă
și afumată lampă de bucătărie

peste lespezi și praguri vind asurzitor

cad cercurile
făcute de o pasăre în cer
cad
cu mult mai mari și înghețate
câte grozavul
pămîntului
ger

bătăile inimii mele cad
secundă cu secundă
perechi
într-o repede înșurire de monezi
de la cele mai strălucitoare și noi
pină la cele mai oxidate și vechi

din urechile lor de bronz
și din frînghii
peste lespezi și praguri
vind asurzitor
și clopotele cad
o dată la trei veacuri

ce ai cu mine de unde de cine

riul mi-a țintit spinarea
luna ceața
soarele capul
natura întreagă și-a scos către mine
pe nevăzutele clonțel
umbra mi-arată urit
zdrănită
parcă e gaura
prin care-a ieșit golanțul
mă clatină mă quieră mă auie
în creierii măduvei sucuri
fără de glas
vîntul cel dinlăuntru de lucruri
în lucruri rămas
ce ai cu mine
de unde de cine
zgîlțitură flacăra
nevădere de sus
vrei încă o dată
intotdeauna
eu să fiu doar taigaua
tu meteoritul tungus

gol golicione de șarpe

in tăcere
incercam să mă învelesc tot
cu propria-mi piele

trăgeam de ea
cearșaf plapumă pătură cazonă
de marginile ei
dar ea
se făcea din ce în ce mai mică
și nu mă mai încăpea

deveni cît o batistă
cît un bânui de aramă
căzu de pe mine
cu ușurința frunzei
dintr-un arbore
toamna

gol
dezgustător aproape
golicione de șarpe

ce foame există focule sacrule

dinspre antichitate
și încă mai de departe
bate spre mine putoarea
marilor arși după luptă
pe înaltele ruguri

in aer pe pămînt pe ape
in time însuși
mareu ție însuși cel mai aproape
ce foame există
focule sacrule
ce foame imensă există
focule sacrule
de cadavre

combustie lentă
ardem în noi întimplări
chipuri trecute
cite ceva din noi înșine
care demult a murit
și nu ne mai vede
nu ne mai aude

un fum
o părere
invinețind ochii și nara
cum se întunecă
de la mină pină la creier
inserarea

într-o zi cu un cuvînt

într-o zi
cu un cuvînt vei nura casa
și ea
nu va mai fi

într-o zi
cu un cuvînt vei numi cîmpul
și el
nu va mai fi

într-o zi
cu un cuvînt vei numi steaua
și ea
nu va mai fi

într-o zi
cu un cuvînt te vei numi pe tine însuși
și tu
nu vei mai fi

într-o zi
cu un cuvînt vei numi cuvintele
și ele
nu vor mai fi

și cum se insera încăpurăm cu toții acolo

incercam să pictez pe natură
de-a dreptul cu oameni vii
in mișcare

dinspre livadă către pădure
lăind cîmpia pe din două
un copil în răsă de călugăr

incercam să pictez pe natură
de-a dreptul cu oameni vii
in mișcare

dinspre cîmpie către apusul de soare
tîind cerul pe din două
un bătrîn cu fesul de lînă

incercam să pictez pe natură
de-a dreptul cu oameni vii
in mișcare

și cum se insera
încăpurăm cu toții acolo
in cîmpia ce nu mai era

totul zăcea în penumbră în așteptare

pe sub pămînt
mi-am lăcut drum pină acasă
mai pe dedesubtul unui munte
mai pe dedesubtul unei ape
de marginile gropii
să nu mă clatin și cad
ținindu-mă foarte aproape

plugul osul
trecu lucrîtor prin adîncuri
mirosea a materie veche
dintre toate cea mai bătrînă
am țșnit
de parcă la praguri
m-ar fi zvrilit o lîntînă

să fi fost seară
să fi fost dimineață
totul zăcea în penumbră
în așteptare
dormea și armura pe mine
și sub armură o altă armură
mai fără suflare

cu ochii cu buzele cu trupurile cu sufletele

dor de spații închise
de stabilitate de împămîntenire
prea multă legănare mișcare
prea multă dănluire troznindă
prea multă surprize în sine de taină
șliindă

dai din picioare parcă pe valuri
s-a pierdut a ars
nu se mai vede
împrejur de sprijin nici-un arbore
se clatină manile hoteluri albe
de-atita soare zidul e o părere
piatra a început
să se evapore

trebuie să ascunzi cu miinile
cu ochii cu buzele
cu trupurile cu sufletele
să pui încă a mie de peceți
peste răcoarea și-arsura
tolberul dăldora de săgeți

și cum se duc toți călăreții cel urmărit rămîne-n urmă

vin călăreți la marea vinătoare
a trecere de ceață-n lung de drum
o însăilare fără sunet
scot fum pină și comurile lor
adinăoară galbene și lucitoare

vinatul nu se vede nicăieri
natura e lipsită de jivine
fug înapoi pădurile subțiri
și-o ierburilor palidă desime
fintinile inclină aripile lor lîne

și cum se duc toți călăreții
cel urmărit rămîne-n urmă
mi-arată gaura prin care singele nu
curge
in timp ce asfințitul peste tot aduce
și pune singe lingă singe

sînt sacul gros din magazii păzite

stăm într-o înțeleaptă cumpănire
lucruri și lucruri și oameni și oameni
adaugînd iubirii sufocante
puțin dispreț pios
puțină blîndă ură
ne-mbrățișăm pe cit ne și respingem
să ne păstrăm în forma care ne
e prea devreme să desfidem lînia
canservă
subțire

in care hoosul pe sine chiar se pierde
o daame ce harababură
de am intra cu toții unu-ntr-altul
într-o halucinantă izbitură
și n-am mai ști ce-nseamnă
opreliște distanță sacră și măsură
de n-am mai ști însuși cuvîntul
părăsit departe

să nu ni se întoarcă exploziv pe gură
să nu transforme infinitul
străbătut fulgerător in moarte
obositoare da obositoare
e vîndecarea de nevîndecare

nimic nu se comprimă
secundele n-au ars nu ard
sînt sacul gros
din magazii păzite
umplut pină la gură
cu bilele celui mai straniu biliard

vulturul mi-a mai spus dar ce mi-a mai spus

vulturul mi-a spus
ai grijă de tine
eu ți-am făcut rana
unde anume
nu știi nici eu prea bine

ai grijă
du-o mai departe
și mai departe
rănește-o de a altă rană
poate mai vie
mai dăldora de diamanta

eu am gheare și plisc
și aripi rotitoare
multe le pot
altele nu
eu ți-am făcut rana
tu m-ai mîncat de tot

vulturul mi-a mai spus
dar ce mi-a mai spus
pierzdu-s-a deodată cu el
in spațiul acela
care nu posedă pentru cuvinte
aer defel

și dacă locului o să stau o secundă

dacă ai atita vedera
cită se petrecu
de ce nu m-ai văzut
și pe mine tu
cum stau cu inima
plînsă in nevedere
de o inimă cu mult mai aburoasă
și fără de fiere

am întins o mină nînsă
un cap scuturat de fulgere
și cu mine laolaltă
ieși din adîncuri
la lumină pe ararat
și o piatră
cu clonțel cel aspru crestătură
pe la ficat

și dacă locului
o să stau o secundă
cea mai lungă secundă
ce o să vezi din mine
decit mîrețea secundă
care mă străbătă
și tu i-ai spus eu
și eu i-am spus tu

atît de albă fiece linie

am bătut cuie și scoabe
am pus cîlți table plumb topit
și pe la colțul ferestrelor
pe la praguri și uși
pe la capăt de coridoare
luna tot s-a strecurat înăuntru
și-n patul albastru m-a împietrit

cîmpul fugise acasă
arborii se trăsese în semințe
dalele de piatră în nisip
cu mine insumi
pe mine insumi incercam să mă pipăi
mina mi-era o rază
altă raza propriul chip

atit de albă
fiece linie
pină-n miezul celui și străvezimil
trosă cu o cretă ușor înorată
incercuind in adîncuri
vesel îngerește
locul crimei

seara tractorul galben

trupuri goale
incinse de soare
bătute de soare
in nisip lingă mare

lesuri
indrăgostite in depărtare
de fumul și ceața
coșurilor de vapoare

și deodată
fără poruncă adică
din propriile culcușuri
o mie de lazări se ridică

seara
tractorul galben cu grapă
vine și netezește mormintele
de lingă apă

e timpul să inventăm

incepusem să-mi amintesc despre mine
un fel de rudă îndepărtată
un fel de bătrîn blajin
cu oasele drepte uscate
arborind o lălnică semeție calmă
un fel de la urma urmei fantomă
clocind pe sticle de lampă

ce mai de repede pierdui firul
și apa și aerul și facul
și soare și fosforul și fierul
peste mine-și tăia zborul
umbrindu-mă pină-n păriniș
vulturul ce și-o înfipt ghearele
in privirile mielului nemoarte fierbinș

am uitat ceea ce știam despre mine
mai sînt și încă mai nu-s
cu care inimă viscere creier
duh vorbitor pe încețata gură
e timpul precum se și arată
să inventăm cu tot dichisul și migala
noua făptură

Un dialog revelator: Hașdeu — Zola

SINCRONISM SI PROTOCROINISM

pregătit probabil de căutări și reflecții personale
semnalează că nu ne lipsea capacitatea de anti-
cipare intelectuală, capacitate devansind chiar
fundamentală in epocă nevoie de receptare a
idelilor noi.

Nu m-as teme să afirm că, potrivit cu un
termen de largă circulație in anii nostri, eram
sub raportul definirii spiritului naturalist per-
fect sincronici.

Zola, cum se știe, incepea epopeea sa socio-
logică in 1867, cu romanul *Therese Raquin*. Dar
abia in 1880 își expune doctrina in *Le Roman
experimental*.

Or, in același an și in cel următor, dacă vom
parcurge *Analele Academiei* vom face citeva

descoperiri senzationale. Mai întii una pe care
a și pomenit-o Adriana Iliescu cînd și-a redactat
cercetarea intitulată *Realismul in literatura ro-
mână in secolul al XIX-lea*, anume orientarea
spre știință, cu accelerarea dinamicii enciclopedice
a oamenilor de litere români. De la Titu
Maiorescu la Ion Ghica și de la Hașdeu la
Const. Dobrogeanu-Gherea, se pune in evidență
locul spiritului științific in cercetarea produc-
țiilor de natură sensibilă și se caută cauzele ce
ii fac posibilă apariția.

Hașdeu in discursul de răspuns la primirea
in Academia Română a folcloristului Simion
Florea Marian laudă etnografia pentru că in-
treprinde, sublimiez, „studiul vietii intime, mo-

rale și materiale a fiecărui popor”. Apoi Hașdeu
notează că poetul și artistul se adună din a-
ceastă fîntînă cu omul de știință pentru că fie-
care are de dat probe publicului. Cunoașterea
lor ne implică, ne captivează. Cînd tot Hașdeu
li salută pe Ion Ghica, la instalarea in înaltul
for, el vede drept un mare merit al sărbăto-
ritului relația stabilită de acesta între „știin-
țele naturii și științele spiritului”. Mai mult
decit o pleoarie pentru enciclopediem, Hașdeu,
interpretează, aidoma lui Zola, exact in același
moment european, universalitatea cunoștințelor
drepit o nouă ontologie ce se sprijină pe stu-
diul omului natural, cum și pe studiul repre-
zentărilor lui literare.

Hașdeu salută tot acum epocala contribuție
adusă de darwinism și, cu același ardele, o pune
in relație cu „metoda experimentală” a lui Zola.
Pentru autorul *Micutei*, novela ce îi adusese
lui Hașdeu acuză de pornografie in 1863, cum
fuseseră invinuiti de trivialitate Flaubert și
Baudelaire in 1857, naturalistul in sens larg
este, deopotrivă, un inițiator și un creator. El,
pe urmele lui Claude Bernard încudește biogra-
fia și istoria, aproprie misiunea scriitorilor de
cea a laboranților. Aplaudă faptul că, in spirit
zolist, necunoscutul e mai frumos decit cunos-
cutul și extinde darwinismul... In toate mani-
festările filologice cu argumentul că selecțiunea
naturală nu este doar avansul unei singure dis-
cipline științifice: „Azi selecțiunea naturală
odată constatată, învîntul observă cu uimire
că toate fenomenele ei se rezăsc in viața lim-
bii in genere și in fiecare graț in parte. Filo-
zoful de astăzi e mai naturalist de cum au fost
naturalistii *ex cathedra* din veacurile trecute.
Istoricul consultă pe geolog zîndărind impreu-
nă urmele omului pină la epoca terțiară”.
Mă întreb, ca și Adriana Iliescu, dacă Hașdeu
cunoaștea că Zola lega de lansarea lui Claude
Bernard *Introduction à l'étude de la médecine
experimentale* întregul său proiect ambicios, de
supremă determinare a destinului omenesc pe

Henri Zalis

Continuare în pag. a 6-a

Student in istorie

„Si care-s tezele tale, profund originale, cu privire la acest subiect?”

„Nu-s ale mele, sint ale adevăratului istoric.”

Sehr gut, foarte bine, se felicită șvabul mental, partida pe care o imaginea funcționa și, în continuare, dădu partenerului său „șah la rege”:

„Păi istoria le-a înregistrat altfel decât a-ți tu?”

„Nu istoria, oamenii, anumiți oameni, contrăfacind adevărul istoric” opuse Had calul alb, purtător (pe tabla de șah al celor doi) al spiritului Justiției și imediat rezumă clar, nesofisticat, argumentele tezel lui, pe puncte, cum de altfel le și reținură colegii lui. Esența poziției ochelariștilor se rezuma, întotdeauna, în două puncte, la următoarele: 1) Impuscații din Moisei nu au fost niște partizani, adică rezistență organizată, cum s'a scris în literatura de specialitate. Ei au fost niște „neingenuciți” (expresia favorită a lui Had) șvabi cu de-a știna de la casele lor, sub nu înmormăntare și puși să lucreze pentru ocupant la liniile de fortificații Arpad (una la mină). 2) Victimele nu erau din Maramureș, cum se acreditase ideea, localnicii însumau cel mult o treime, restul proveneau din localitățile mureșene, de la linia Reghin. Had putea indica satele cu precizie, deci formularea partizană maramureșeni, vehiculată în cărți și documente, nu are acoperire (a doua la mină) 3) El nu a fost măcară de către hitleriști — cum se citise pe una și aceeași sticlă — că el era formativ în horystie, fasciști puteri de ocupație, fapt eludat dintr-o rău înțeleasă pudoră, spre a nu jigni anumite sentimente (a treia la mină)...

pop simion

Situat în centrul urbei, restaurantul „Continental” era mal frecventat de unii studenți decât auză oricărei facultăți. Had venea ocazional, nu era obișnuitul casei. Se praponea aici, în schimb, studenții „stranjeri”, al căror număr este considerabil, cum „considerabile” sint și notele de plată pe care — grecii și arabii, mal ales — le realizează în fiecare zi, pe o procedură seacă. Taciunile lor de inimă albastră tin pînă la ora limită, cind ceasul din turnul bisericii Sfintul Mihail vestește miezul nopții și chelnerii lichidează conturile. Deși friinți de prea multul stat în picioare, ei mal găsesc energie să calce plini de importanță, cu zămbetul profesional arborat pe figură, purlind pe tavă nota de plată strecurată între culele unui șervet bine apreat, ornat cu floricele. E liber să-și facă apariția nea Cilibiu, milițianul din rondul de noaptea, același plute ciușă ani încoace și e aștit precum calul breaz, apare spre a se convinge că legea e respectată, că nu e scandal, că locanta se inchide la ora H. Odată misiă indeplinită, nea Cilibiu își bea (pe șest) cinceaza oferită de barmanul somnolenț, grăbit să traga obolul, să parafaze ziua de lucru pînă încoace și la al bunel concluderi dintre comerțul socialist și ordinea publică. O bațelă, dar a cărei necesitate nu scapă niciuneia dintre pări, se ofiiază prompt.

„S-a lăsat ca un timbru, mal. Károly” vine, invariabil aceluși, în remarcă cu pînă în Cilibiu care, cutremurat de plăcere, izbeste cu bastonul de cauciu în învelșul de alamă al teșghelei, semn că „ciresica” este apreciată la superlativ.

Cu șest reflex, teșghețarul îl prepară al doilea „timbru”, pe care Cilibiu nu uită să-și „lipescă”: obrazii lui roșcovani și nasul borbănat, cu lobi proeminenți, se fac ca pigurice de Seghedin, transpări abundent pe la temple, scoate capela și — teama barmanului se adevărește — plutește din drumul cușetării sale, cu grilul timpului să se mactine al ușor.

„Nu pricep cum beau un viski, băutura cu gust de ploșniță. Cit despre mastici și Fernet Branca, parcă ai sorbi mațe de fluturi, doamne Iartă-mă. Ciresica e ceva sănătos, îl simți luncșarea de apă giteșan și tonjește la rină, lucră ca minerul!”

turiu la culoare, ceea ce „generalul” refuză din principiu („Cum să strică bunătața de masă-tică?”) o sorbe în stare pură, așa cum o fabrică domnul Metaxa, chiar cu prețul de a striga încă o dată devisa ospetiei lui.

„De ce rage așa? tresări Had.

„Ei zile la noi, [eva chle pe greșlii” explică Medussa, afirmindu-i-se de braț.

„La foca de pe mine! îl imploră pe Oliver, însuși cu o sărbătoare, de unde provenea și porecla lui: părinții Medussei dețin o pădure de olivieri în regiunea Amfissa, din Peloponez, motiv ca fata să-l invite pe romănaș (o cruce de bărbat) să fie tandru cu ea pe durata anilor de studiu, promițându-i sub jurământ greco-catolic că se vor retrage împreună la umbra acelor olivieri, se vor dedica dragostei și negolului cu mășline, optșezez sortimentele, vine precizarea greco-catolică, cărate în butoșe cu măgănușii, tipa-tipa, la oras. Numele său neoaș, Ignățiu Părja, provenitor din Sătmar,

grăbit să i se dezlege misterul, își netezi cu nervozitate futurul bărbuței reșcovane, ca de țap.

Had tăcea, molfaia chifla „tare ca piatra, mînc-o, prea-ndurată 1” (deviza oricărui student fomist).

„Primum bibere, deinde philosophari, înainte de a filosofa, să bem” se interpușe Vergiliă și turnă vin, fructera tocmai stericșeze la masa lor: cum ceilalți nu-l luară în seamă, bău așgur.

„Îți convine să devii un caz?” vru să afle Piști Domokos.

„Nu! Idealul meu, dar dacă trebuie, voi deveni un caz. Nu renunț la convingerile mele” zise Had.

„Astă-i rîdic, domnule coleg” avertiză Vergiliă și dădu pe git al doilea pahar.

Cunoscut ca tip băgăret, moluscoidal, fără șira spinării, lumea universitară se ferea de Vergiliă; umbra zvonul să-i „turnătorul” anului lui

Rachiul de ciresă e băutura preferată a lui Cilibiu, cade ca o sărbătoare în corpul lui masiv, muncit de umbrietă pe străzi, stranzulat de centură, de cătărâmi, de uniformă devenită mersu prea strimbat, din cîmășe care îl rodi, îl adnăscă blemestemat de varice, boala profesională a milițianului. E un rachiul dintre cele mal lefține (nu asta contează. Cilibiu nu plătește niciodată), care are darul de a-1 „face om” în doi timpi și trei mișcări, devine bun de mișie. Plutonierul consideră că „ciresica” administrată în doze mici este leac pentru omul de acțiune publică, opinie neimpărtășită de cel cu grade mari; treaba lor, ei nu bat străzi, crime, nu se confruntă cu scandalajii, cu rețele moravuri pe pagra societății socialiste.

„Căci are în birou, dau erme, nu simt nevoia de ciresică” articlă Cilibiu ceea ce mintea lui tocmai măcșnea.

„Care ei?” se smușe din somnolență barmanul.

Secret de serviciu l-o reteză Cilibiu, (Károly era omul securității? „Pă mine vrei să mă tragi în piept, mă?” îl dojeni mental) și, gata de plecare, își inspectă ținuta, strinșe pe trup pelerina albastră, pipăie tocul pistolului, strecură încheietura mîinii în chingă de mătăsă și bastonului de cauciu, scule obligatorii pe timp de noaptea, și zice: „Fain! zău! zău! N-am avut băți, cazuri de bisniță, curvășării. Imi reiau rondul în bună sănătate. Eu rășund mal, Károly, de rînduiala și pacea orasului!”

„Să ne trăii că ne trebuiri?” îl ură barmanul și bucură că plesa se inchide, îl înșine lui Cilibiu chibzui în înșenele profesiei.

Călcînd teapăn spre usa batantă, plutonierul observă o neregulă flagrantă; portarul galonat, numit de clienți „generalul”, se rezemase de brațul unui fotoliu din hol, dar sări ca zău rînduș și superolul, îl dădu onorul după toate regulile artei, fapt apreciat, care însă nu-l scuti pe Cilibiu să ordone:

„Ei cu ochii pe grec. Si-au făcut plinul și pășăruiele lor sint flămînzele, vor ciuguli!”

„Să ciugulească?” fu mirat generalul. La noi în îndată este exclus. Șeului slab înțeles de frică, pe cînd grecii, che i mă consideră bunul lor, mă trag de perciuși și imi zice Agamemnon.”

„Mei prea multă familiaritate, mă! îl admonestă Cilibiu. Strălniți e străini. Cunoști Legea 18? Ți-am prelucrat-o la sector și n-aș voi...”

„Am înțeles, să trăii!” nu-l răst pe celălalt să termină fraza, o știa pe de rost, se inclină slugarnic și strecură un „kentuleț” în buzunaru lui Cilibiu, care se făcu a nu observa amănuntul.

In acest număr: desene de Sabin Ștefănuță

„Fînd rău avia la „Conti”. Had cunoscea prea puțin obiceiurile statornice de drept care măntulul Eolrotiki își asumă sarcina să dea ochii primului cu „generalul”, știa el de ce: în caz că nu erau mese libere, Agamemnon nu lăsa de izbelște pe Kalimera și prietenii acestuia, chiar apăsînd la soluții extreme: suștrăgea o mesciară din bucătărie, din biroul directorului, din apartamentul protocolor (zool, în genere) cîrînd-o în vâzul lumii, pe umerii lui, nu-l cădeau gradele, prietenia trebuia onorată. Cînd nu nevoia de niciuna din variante, deosece, contrar obiceiului, băieții șoseau la priză, cînd viata la „Conti” cam înșerește, atmosferă de tranziț, cu clorbe, elențelă de „diurnari”, plictis, localul era mal degrabă rol decît plin, se găseau mese berechet, Agamemnon îl primi cu zîmbet larg, le deschise usa, sorbi aer în plămîni și dădu drumul frazilor lui glorioșe, ca din trompetă, pe grecește, în care cuvintele gemene „pathemata-mathemata” sunau siciflor. N-avea grăia lor. Îl plăcea, în schimb, un alt cuvînt al frazei: „hăizurisă”. Spre a memoria tocul „generalul” muncice ca un onăș, rețetase de mi de ori vorbele, cînd se mistea lui, ne-decîrșă cu d-alde astea le reținu pentru totdeauna, se putea folosi de ele și în somn, era mîndru să poată onora ceremonia șosrii greco-cetilor roștind pe limba acestora „Eli bineveniti la noi, domnilor”, cum îl se șosuse că sună traduceron el neșind șămanul, că răsteste cu tobul altceva: „Să vă la naiba de măgari! Experiența vine prin suferință”. Grecl-meia universitară se puse de acord să nu desconsidre trucul, drept care deviza „generalului” cunoscu viața unșă, e și azi savurată cu voluptate și patrioticism etn. Îl înțimînă îndochita cu urale pe inocentul clown de la „Conti”, îl cînșese cu cite un git de „Uzo”, lichiorul de migdale care se îndolește cu apă să devină lăp-

„Te vampă! Te gust!” mustăci Medussa și se hizi în urma chelneriei plecată la garderobă; nu-l fu deajunsă se aplecă peste masă și vorbi cu glas jos, confesiv:

„Tebe slabe te n-au lita face plăterea lui (arătă spre Had). Se poartă stilul Auschwitz?”

„Gura, focă! Ia-o în primire, Oliver” potoli Had sarcasmul Medussei; spre a-și afla o liniște relativă, se mută în șezutul înșvab și așgur să continue discuție interuptă, periclitată a se rici. Had o reluă astfel:

„Pînă la un punct, îți dau dreptate, Hans: Sigur că da, nu tot ce trăim devine istorie, în schimb, tot ceea ce trăim ar trebui să devină istorie. Cu asta începem, cu deșura chelneristului cu abundentă podoaă capilară (zuluți ca de papuși la modă atunci), după care ea dispăru încercată cu fulgurine, scurte, honorace și hăinării tip geacă, o pestrilă de ne-descriș. Deși luna mal se instalase de multșor, în orasul de pe Someș, bău o liniștă vreme umedă, rece, primăvara nu intrase în drepturi, cit despre vară, o îndepărtată promisiune.

„Te vampă! Te gust!” mustăci Medussa și se hizi în urma chelneriei plecată la garderobă; nu-l fu deajunsă se aplecă peste masă și vorbi cu glas jos, confesiv:

„Tebe slabe te n-au lita face plăterea lui (arătă spre Had). Se poartă stilul Auschwitz?”

„Gura, focă! Ia-o în primire, Oliver” potoli Had sarcasmul Medussei; spre a-și afla o liniște relativă, se mută în șezutul înșvab și așgur să continue discuție interuptă, periclitată a se rici. Had o reluă astfel:

„Pînă la un punct, îți dau dreptate, Hans: Sigur că da, nu tot ce trăim devine istorie, în schimb, tot ceea ce trăim ar trebui să devină istorie. Cu asta începem, cu deșura chelneristului cu abundentă podoaă capilară (zuluți ca de papuși la modă atunci), după care ea dispăru încercată cu fulgurine, scurte, honorace și hăinării tip geacă, o pestrilă de ne-descriș. Deși luna mal se instalase de multșor, în orasul de pe Someș, bău o liniștă vreme umedă, rece, primăvara nu intrase în drepturi, cit despre vară, o îndepărtată promisiune.

**Odă pămîntului
pirjolit de iubire**

Apropie-te-n virful picioarelor de flori
osemeni lor ești vioia și nu ai drept să mori
urmează-mă în gîndul și fapta unui veac
nu căuta iubirii nici picină nici leac

inalță-te deasupra nisipului sonor
și nu te temi cînd alții se tem de umbra lor
pășește peste umbre de-veniși și de bastozi
tu mai presus de ele tu trebuie să arzi

să pirjolești nisipul și țărnu-nourat
să mi te stingi iubito în brațe de bărbat
și să mai știi că marea ce-o stringi cu drag
la sim

e-o strachină cu visuri a mea poet român.

Ion Nicolescu

pare să fi fost uitat de colegi, li spun de-a valma Oliver-mășinarul.

Pătruseră în salonul baroc, cu perete havana-brique (nuante de roz), cu ulye bolți, coloane masive și tavan rulant de sticlă, pentru aeraj, perpetuă amăgăle, deoarece aerul medieval al edificiului convietuștea la înființ cu aerul viciat ce drapează de sus pînă jos încăperea înșșă, ca un peron de gară. Luxul, mirosul greu de mîncăruri și orchestra urtoare sint punctele forte ale așezămîntului, în timp ce bucatele se mențin în limitele banalului, dacă n-ai inspirat să alegi fie „specialitatea bucătarului” (o ruladă cu felurite cărnuri, bucăți de sîmînă și cașcaval), fie „varza à la Cuij” ori clasicul șnițel vienez.

Had și al lui nu trecură pe la „garderoba obligatorie”, știau că de acest amănunt se va ocupa în cazul lor, „generalul” sau, la nevoie, Gyöngy, ospătăria cu strungăreășă, totdeauna servabilă, cochetă și dealtminteri, numele ei

și ce mal pică pe deasupra, fapt nedemonstrat cu cărțile pe față, înșă nici contrariul nu fu demonstrat. Chestia pluta în neclaritate, ca și înșul în cauză, dealtminteri, care „evolua prin facultă ca cîinele prin apă” suna cronica nescrișă a colegilor, Vergiliă înșvab se șosoci, prima mea înșvabilă note superioritate științai lui de carte, se sprijinea pe toceală („înșvabă porul în ajun”), pe slugărnice, niscalva citate și două-trei idei răsuflate. Intre aceste din urmă se cuprindea și riziul, cuvînt prin care, ardenizînd, respectivul denumea „teoria ricalului”.

„Taci, Vergiliă. Ești cap de lemn” îl dezamorsă Had, plictisit de moarte, și bău paharul de Cabernet bulgăresc pe nerăsuflata.

„Nu v-am spus eu? — îl luă Vergiliă martori pe comesei; apoi cete Had: Fronța lucră în ține, domnule coleg, ca viermele cel neadormit!”

„Iar în ține lucră cu neprihănire aștia beză?” nu-l rămasă dator ochelariștilor.

„Aha! Vrei să te impui prin grandiloventă și spirit mesianic. Rahat! Trăim într-o lume pragmatică, a dependenței individualului de tot și toate. Prizonieratul conjuncturii trebuie acceptat!”

„Chiar dacă se cheamă mîncînuș?” Vergiliă simți iscară surdă a celului, dor să-l provoace, să dea din el, să spună tot.

„Așa-s zecării (nume dat studenților de nota zero, ca Had). Spiritul lor nu se împacă în turmă, fac gaură în cer. Liber este, domnule coleg, să gîndești cu capul propriu. Drumul tău înșă nu duce nicăieri. Dacă vrei ștătu meu, lăță-l; să nu te piși contra vîntului, că nu ține, te uzi țăr!”

„Îți sint recunoscător pentru șfat, dar el vine tardiv.”

Hans Hirsch amusea dialogul din mediul înșipid, îl împinșe în real:

„Moșei? Vărlatului pe aceeași temă. De oriunde o apuci ajungi cu demonstrația în același punct, cel cunoscut!”

„Tocmai că nu-l așa” îl contrazise Had, ceea ce șvabul prevăzu cu luciditate, trecu, deci, la mutarea a doua:

film

Întoarcerea din iad

Aven în ecranizarea clasicii o experiență suficientă pentru a pretinde mal mult decît traducerea corectă, citășă a literaturii în film — o prelulare la prima vedere a faptelor, fără aprofundare temelor și motivelor de la care pornesc. Nicolae Mărgineanu se opreste înșă la exteriorul povestirii, păstrînd din ea mal ales latura spectaculară — povestea de draxoste, conflictul pornit de aici, războiul cu tranșeele, exploziile și victimele sale; confruntarea între bine și rău, mijloacele prin care binele înșvine răul, scapă rezonizului care e atras mal mult de panorama războiului decît de tortura de țentru care se produce în caracterele protagoniștilor; Nicolae Mărgineanu pierde tocmai argumentele și momentul convertirii eroiului principal și, profundă sa transformare morală apare mal curînd ca întinșere a minților decît ca schimbare convingerilor; ceea ce Liviu Ciulei reusea cîndva în *Pădurea spinzuratilor*, nu reusește lui Nicolae Mărgineanu.

Așa cum este, *Întoarcerea din iad* rămîne totuși un film cu o construcție solidă; dominantă este impresia de echilibru, de rigoare și profesionalitate a tuturor compartimentelor, înșepînd cu regia și continuînd cu mu-

Brînzea, Remus Mărgineanu, Maria Ploae și Ana Ciontea reuesec personaje notabile, răvășite de patimi și contradicții; în acești eroi energici conștăuți stă mal ales reusita filmului decît tocmai aici ar fi fost joc pentru o creație mai profundă a textului; mijloacele prin care se realizează tensiunea sint oarecum retorice, convenționale și ai sentimentul că gîndindu-și filmul, rețizorul s-a oprit undeva la jumătatea drumului, fără să fi ajuns el înșă la revelația care să dea faptele adincime.

Dialogurile scrise de Petre Sălcudeanu au marelă merit de a lăsa la ceterilor exact altele spațiu cînt era necesar pentru a deveni semnificative; laudabilă concizia acestor dialoguri — capitol la care filmele noastre sint îndobșite în suferință; chiar filmele scrise alătdate de Petre Sălcudeanu sufereau tocmai din cauza dialogurilor prea aștos și accesibile „experiență” a colaborării scenaristului Nicolae Mărgineanu cu un dialoghișt profesionist ar trebui foloșită și de aici înainte de cesele noastre de filme.

De bunășeamă, apelul la clasicul este uti! Filmulul cit și literaturii atuncî cînd nu este vorba de un refuz, un mod de a ocoli răsînderea; fără afinități mal profunde între autor și rețizor, filmul rămîne doar prelulare conștincioasă a unor fapte și traducerea lor în imagine. Lui Nicolae Mărgineanu nu-l înșosec talentul și vocatia; însă înșă impresia că-l înșosec conștincioșe — nu neapărat în conșonanță cu ale lui Agărbiceanu, dar conștincioșe!

Nicolae Matescu

televiziune

tv

Au început zilele să se înșaprească așa cum se înșaprește mustul în mierea roșă a lui septembrie, lună deșpă care se zice că este la fel de frumoasă ca o ogîndă în șălle de rețetite a școlii de coregrafice. Cine a crezut altfel nu a avut decît să vadă luni, pe programul doi, un film extrordinar, inspirat de școala în care își crește aripile șitoarele lebede ale baletului românesc. Dar de ce extrordinar? Pentru că acest film contrazice o veche prejudecată de mare întindere cum că baletul ar fi totuna cu dansul de divertisment, adică o distracție pur și simplu a unor fete și băieți care nu se pot ocupa de altceva. A ajunge balerînă numai (și nu neapărat prim-balerînă) pe scena Operei seamănă intructivă cu a escalada un vîrf înalt, cu panta inclinată invers. Îți trebuie tot aștia curaj și tot aștia efort fizic ca înainte și în timoul unei ascensiuni. Ambia unor părinți de a-și da copiii la balet este minoră față de marea voință a acestora de a se dedica baletului, fie că e vorba de cel clasic, fie de cel modern. Linișă acesti copii care nu se joacă, ci muncesc zilnic la bară, ștu profesorii lor, acești oameni minunai, unii ei înșși mari artiști, alții „victime” ale profesiei, care le-a cerut renunțarea la propria

prelungindu-se în familie sau la servicii, fenomen pozitiv care o apropie, bineînșele, pe alte coordonate, de anchetele t.v. pe care, ne reamintim, le vedeam în aceeași zi. Lucru absolut îmbucurător în ceea ce privește punerea la zi a repertoriului teatrului t.v.

„Viața culturală” de miercuri a fost dedicată orasului alt de drag nouă, Deva. Deși programată după-amiază, la o oră în general defavorabilă, cînd majoritatea dintre noi nu sintem nici acasă, nici la serviciu, de data aceasta emisiunea, bănușese, a avut o reșită mai mare datorită unei împrejurări favorabile. Realizată, în această ediție, de Lucia Chirilă, „viața culturală” a avut un număr bogat, în care au predominat poeziile recitate de poeți din Deva, membri ai cîntecului lui Rîtmur, Am dat mal multe despre ce se face pentru îmbogățirea vieții spirituale a acestui frumos oras (descriș într-o tablă de Valeriu Băreanu) deșure un salon al cărții, o galerie a Rîtmurilor, deșure numeroșele întîlniri ale artiștilor din această parte a țării cu cititorii lor. Poate că un tom mal fîrec, de-larării mal puțin administrative și citeva accente critice și autocritice, cit și părerea „beneficiarilor” adică a celor care nu se ocupă cu arta și literatura ar fi înșvortat această scurtă prezentare culturală a Devai. Inițiativa orticum merită încurajată, și alte orase, cred, pretînd să figureze în sumarul rubricii.

Iulian Neacșu

poeme de gheorghe tomozei

Despre viețile și petrecerile mele

Mi-a mai rămas din viață, aș vrea să cred, și stropi în risipire pe un obraz amar, restul se va citire în Diogen Laert.

O cupă de mirare am fost, atita doar, cu stropi în risipire pe un obraz amar,

iubirii i-am fost scribul, robind la amintiri ce-mi nălesc o fată cu degete subțiri

ori chiar lubire fost-am cind n-a fost să fiu Vers, cum se citește-n tomuri cu scris de-acum șters.

Mi-a mai rămas din viață, din sferturi doar un sfert - restul se va citire în Diogen Laert...

Legende, altfel

Și dintr-o dată ești silit să dai la întors redigota plină cu pete de ceară (redigota legendei, desigur) fiindcă la o atență cercetare descoperi pe talpa pantofului pierdut de Cenușăreasă un bleacue cazon.

(Săruturi oferite cu calupul și aerul noștii cu dragoste tras în damigeană și peccatului - poate mai trebuie și aldată...)

La volanul automobilului decapotabil și incomensurabil trece Fetțița cu chibrituri, Pinocchio face trafic de arcebuze la Genova iar Albă ca Zăpada joacă-ntr-un film serial rolul uneia, Mata Hari iar Odiseus își găsește la-ntoarcere muiera, bine mersi, măritată cu un celebru armator, președinte atlant sau cam așa ceva.

Lasă, lasă, am să mă fac eu mic și crezând în legendă voi fi din nou fericit, fericit!

Pentru la noapte, Valparaiso

S-ar zice că sint dator-vindut poeziei, că aproape evaporatele ei articulații (în realitate fierții astrale) îmi susțin respirația. Dar nu se spune o vorbă despre tot ce ne leagă.

Nu sint desigur, căpitanul navei, nici timonierul, nici micul mus, sint doar marinarul de rind pus să spele scindura punții sub picioarele dansatoarelor.

Eu transport corăbiul!

Unii destupă vulcani. Unii despăcă nopțile planetei cu spada gloriei, unii catabăie Luna.

Eu sint hamulul ce cară corăbiul. Adresa? Pentru la noapte, Valparaiso.

Căutați-mă ieri!

Clownii și minunile lor

Ați citit numele vreunui clown pe o piatră funerară? În care arhivă s-ar putea găsi măcar o singură patalama în stare să le însemne nașterea?

Să vină ei din constelații nici cu luneta pipăite? Norii să fie locul lor natal?

Din pielea lor se fac pergamente pe care caligraful scrie poezii, oasele lor sint amulete la gatul gros al comandanților de oaste.

Părul lor poate fi ars în pipă, singele lor produce un vin așa și-așa dar bătuți singuricos cu cicoanul ei devin oglindă. Muierile lor sint comestibile.

Dar e văzut cineva un clown viu? Ei se lasă văzuți doar de orbi, doar surzii le pricepe vorbirea iar părinții lor sint copiii și elefanții!

Luncind, luncind

Rezemat în cirpa țigării trăsăști un timp oprit.

E aseară...

Deschizi sertarele cu minile căutind neintimplatul miine.

E încă ieri...

Găsești singura linguriță de argint a casei, mica limbă de clopot a copilăriei.

E demult. E de demult, e cindva, e odinioară. E pe vremea cind... E atunci E odată ca niciodată.

E chiar niciodată...

Soldatul și fata

Pielea - vestonul civil al poetului trecut în rezervă mai poartă tatuajele lui aprili, amintirilor, serv...

Ei calcă pacea-njeleaptă mesteacă aerul, bucăbură cu bucătur și iarba în care-l așteaptă Fata-Morgana cu burta la gură.

O apără cu gloanțe arizanale și cu degetele umile și încă pare, cu trunchi și petole un crin instalat pe șenile.

O scară rulantă-l conduce spre buzele ei și ea e toată-mpăiată cu piersici, cu stinse scintei

și cu dire de ferigi...

Unde se duc străzile?

O statuie ecvestră are patru picioare, (versul are mai multe, ba are, prinse în coadă și citeva cutii goale de conserve)

coborînd din somn printre cei vii, punindu-mi peste suflet cămașa de elektron, numele ce mi se învechește tot mai mult și vocea, minerală și ea,

gravind cu piatră tare geamul zilei. Oameni palizi vorbesc și-ncearc s-aud ce-și spun. Probabil că se întreabă

unde duc, unde se duc și cum mor străzile curgind invariabil către un colț de mare dar ivindu-se, de unde? Chiar în cea mai grasă cimpie, dacă ai răbdarea de a

apoi hălcile de lut singerind dai de (alte) străzi

podite cu marmure argolioase, zgiriate de încălzirile zeilor și de potcoave, străzi conducind și ele spre nicăieri dar sub care

de le dezgropi dai de alte ulițe ori drumuri de triumf, străzi, fintini dilatindu-și tiparele și obligindu-ne să nu cunoaștem tihna, silindu-ne să mergem, oricum, oriunde, numai să mergem...

Chiar sub străzile Pompeluiului de-ați săpa, ați da de o stradă cu urme de titanozauri gravate în smolă și sub ea o alta și alta pe care se mai disting nerurile

liniilor de tramvai. Dar pe fiecare pot fi văzuți bărbatul și femeia, aceeași așteptindu-se fiecare sub alt felinar și veșnic neintindindu-se

iluminați de neonul ideogramelor comerciale pulșind hemoragic peste dughene și temple, peste case tolerante cu sărutul și peste desenele cu creta de potroare.

Dar pe fiecare stradă vor fi văzuți, generalul înhamat la concasorul de cranii, negustorul de apă, poetul comunal, burleanele ploii, gurștii circumiilor și cinișii salvamont.

Dar pe fiecare stradă va fi copilul întrebindu-se unde se duc străzile, întrebînd dacă ele nu merg să moară ca locomotivele vechi, în mare de nu sint chiar ele o continuare a mării...

Opt priveliști hunedorene

Urmare din pag. 1

II. (portret cu șapte muncitori oțelari)

La Oțelăria Simens Martin nr. 1 fi caut pe maestrul principal oțelari Tiberiu Pascu. De sut și schimbă „A” condus de meșterul Ioan Călinițoiu care, în cinstea Conferinței Naționale a partidului au dat peste plan 2.800 tone de oțel. Mă uit la pixul meu care deja a început să mă trădeze. L-am rugat de atâtea ori să nu mă rețină cifre pentru simplul motiv că cifrele se demonetizează și mai tirziu nu mai spun mare lucru cititorilor. Dar bunul meu sietnic al tinerii de munte nu mă ascultă și își notează conștiințios cifra care înseamnă mult. Sint tone. Mil. Sint tone de oțel elaborate cu grijă de acești oameni tineri, luminoși.

III. (buricul pământului)

Nu fac parte dintre acei patrioți locali care cred că Hunedoara este buricul pământului. Pe harta țării au crescut în ultimii ani mai multe combinate siderurgice. Nu mai departe decît la 10-15 kilometri de Hunedoara o fostă uzină s-a transformat printr-o rapidă dezvoltare în Combinatul siderurgic „Victoria”.

IV. (ștefan trippa)

A merge la Hunedoara și în combinat înseamnă în mod sigur a trece și pe la Ștefan Trippa. La O.S.M. Ei eroul încearcă să mă lămurească că știu totuși despre el. Și totuși eu trec pe la Ștefan Trippa pentru că o localitate care nu-și cinstiește cum se cuvine înaintășii eroi, e o localitate fără tradiție, necopiată, gata oricind să se scurgă din cupa timpului precum legendarul nisip al clepsidrei.

V. (Nicolae Mărculescu)

La furnalele de 3.000 mc e întoldeauna un fel de liniște zgomotoasă. Cînd apun să vezi la pași în fața ta ești un om fericit. Eu nu sint

fericit în această zi pentru că nu-l găseam năcleri pe maestrul principal Nicolae Mărculescu. Un muncitor îmi spune că Nea Nae e în concediu. E gata anul și omul prins cu treburile metalului n-a mai apucat să se odihnească...

VI. (un colectiv lucind cu harta lumii în fața ochilor)

Cînd vrei să ieși din oraș pentru a ajunge la Blooming, înainte de Fabrica de oxigen o cădine lungușă și bine luminată atrage atenția reporterului. Pe firma de la intrare scrie cu litere modeste: „Întreprinderea de tricoajă tip lină - Hunedoara. Din discuțiile cu tînăra directoră Cornelia Vizitici rețin că la numai cinci ani de la înființare întreprinderea lucrează mai mult pentru export. Imi sint prezentate comenzi, firme, contracte cu țări dintre cele mai dezvoltate și mai de necrezut a fi capabile să-și trimită emisarii comerciali pentru a se aproviziona cu tricoajă Made in Hunedoara - România.

VII. (ridurile muncii)

Parafrazînd situațiile din cele mai mari porturi ale lumii am putea spune că toate străzile Hunedorei duc și pleacă de la combinatul siderurgic. Pe ele se strecoară la orele țerilor și intrării în schimb zeci de mii de oameni. Sint orele cele mai frumoase de la Hunedoara. Oamenii aceștia nu mai sint atîta de tineri, fețele li s-au înăsprițit de vreme și muncă. Munca la oțel nu e ușoară. Pe fețe le-au apărut semnele demnității - ridurile apleca omenești - acele cărări ale vîștii, cărări ale Hunedorei, construite cu trudă către viitor. La Hunedoara se poartă cu mare demnitate și cinste ridurile muncii. Mășinile nu au riduri. Oamenii capătă riduri. Permanența Hunedorei e dau totuși oamenilor.

VIII. (23.000 de cetățeni tineri)

23.000 de cetățeni reprezintă o localitate de oarecare dimensiuni. E o localitate a tinerilor cubărită într-o localitate eternă. Atîția hunedoreni sint tineri care învață cum să facă oțel, cum să construiască viitorul, să vizeze, să plămădească timpul viitor al orașului omeneș de pe Cerna...

sandu ștefănescu

Marină

Acum, cînd mi-e sufletul novă pe cale de valuri turbate dansînd în furtuni, fii tu intruparea speratei minuni - primește-mă-n marea privirii tale...

Acum, cînd refluxul părierii de rău spre zări neștiute mă poartă-n derivă, fii tu condamnarea mea definitivă - ascunde-mă-n golful surisului tău...

Acum, cînd îmi pare că-l tot mai tirziu semnal să trimiț spre eterele pale, fii tu semnul invers al notei de jale ce face din cer și din mare pustiu -

Și pentru o vreme ce n-am s-o mai știu, păstrează-mă-n portul memoriei tale...

Portret pentru 2022

Iubite, e tirziu - orice ai zice, ești umbra statuietii de-aldată, eșafodaj de marmură tușată de oca vremii, stînd să se despică.

Splendoarea feței tale, traversată de șanțuri trase de-ale vîștii bice și părul - răvășite, arse spice - cu-alt mai asimetric te-arată.

Zadornic încercînd să se ridice, privirile candide sint o pată,

cum mersul e-o dorință eșuată a gambelor silite să abdice...

...Te-nvăliu cu iubirea-mi disperată, dar fără-a te privi, Euridice...

Atita, doar

Am apucat și vremea-n care nu mi-e nici greu și nici ușor, nu mi-este bine, nu mă doare - atita, doar, imi este i dor...

...Mi-e dor venit din alte dăți să știu, de ești, cum mai arăți...

Tu mi-ești...

Te găsec doar cînd ești tristă și mă cauți cînd nu sint - ca din cer pin' la pămînt între noi genuni există.

M-am legat cu jurămint să șterg goli ce persistă - tot mai cred în viața mixtă dintre liniște și vînt.

Ochi de iarnă ne-n durată, gînd din flori de primăvară, zîmbet tors din foc de vară, plins de toamnă-ntriazată -

Tu mi-ești cearta necesară și-mpăcarea așteptată...

„Așa cum medicii își propun să fie fideli jurămîntului hipocratic, tot astfel noi, istoricii, datorî sintem să exercităm conștiința de adevăr și dreptate a istoriei însăși. Să facem magistratura istoriei, așa cum curge ca, fluviu fabulos-magmatic, prin epoci, națiuni și evenimente. Să luăm, bunăoară, exemplu lui Dăicoviciu, bătrînu. El a devenit ceea ce era efectiv în clipa cînd, spre deosebire de generația lui, a avut țărnia de a se orbi, s-a uitat în cerul conștiinței sale și a făcut un lucru inutil, bizar, fără precedent, înafara uzului universitar: și-a contrazis magistrii. Orice comparație se exclude, doar nu sînt un căcănar. Miezul ideii mă interesează, mobilul dăicovicișmului. Și mă grăbesc să adaug, dragii mei (fiți vîră pe Pîști și Hans): bineînțeles, cine are chef să tulbure aerul sacrosant al magistriilor cetății universitare, riscă să fie apostrofat, ca să folosească termenul cel mai blind cu puțință.

„Eu trebuie să fiu avocatul diavolului, drept care te previn - spuse Hans Hirsch, cuprins de o extremă nervozitate; își alegea, în schimb, cuvintele cu grijă, vînd a vorbi clar, franc, dur și nu conținea a-și netezi barbașonul roșcovan, de lap. - Liber esti, mein herr, domnului meu, să privești în cerul conștiinței, ca să reiau expresia la înpuștia și prețioasă. Dar dacă ai chef să privești în acel cer, ai conștiinței de sine, care poate fi și opac, la urma urmei, dacă îți dă mina să-ți contrazică pe magistri, trebuie să și știi să te dai la o parte, mai exact, să ieși din suvol. Cetatea universitară nu e dispusă să-și pierdă vremea cu nărozii și aventurieri. Stai, nu sări în sus! Nu la tine mă refer, la un ipotetic farsor, un experimentalist de profesie, care vine cu așa zise adevăruri neprobate, cuprinse în lungile cortine de ceață care îi învăluie îndeobște pe tinerii învățăcei, conștiințe în formare.

voise a întinde coarda la maximum, iar celălalt părea a fi în tranșă. - Mă predați, frate. Ti-am spus doar că sint avocatul diavolului. Am vrut să te antrenez pentru ceea ce urmează. Asta-i tot!

terloarelor pare a traversa o perioadă de sărăcie și de răcoala excesivă nu poate fi decît de bun augur. În acest sens proiectele și sugestiile Floricăi Vădăna, făcute la Brașov și la New York, trebuie primite cu tot interesul. Dar aspectul cel mai spectaculos în astfel de expoziții îl reprezintă proiectele vestimentare. Florica Vădăna exvane creații de vestimentație feminină, oferind o varietate de modele care configurează conceptul de vestimentație modernă pentru perioada de vară. Elementele de modă sînt grupate în viziunea artistei. Începînd cu clopotul și cu amfora. Sint reduse în circulație, astfel, multe din efectele cromatiche de altădată, mai ales în sistemul de minci bufante și de rochii cu volanșe. Pe de altă parte, intră în circuitul gustului public - pantalonul bufant și intrusul corsetii de accesorii din garderoba salvarilor, ceea ce creează un anumit avans estetic în vestimentație orientate, surprinzătoare în aparență pentru conștința europeană de modernitate. Cum însă în modă nu trebuie să te miri de nimic, deoarece sîntura regulă de schimbare este chiar schimbarea continuă, trebuie să ne bucurăm că sint în creștere de prestigiu elementele romantice, creatoare de feminitate, în dauna curentelor brutale antrenate de moda bluzilor, care face încă atîtea ravagii în estetica vestimentației feminine de azi. Nu e nici o îndoială că punerea în discuție a temelor de acest tip nu poate fi decît în beneficiul estetic, care a renunțat demult să mai fie ruptă în estetică de sus și în estetică de jos, în afara situației de valoare, care dictează inevitabil rangul oricărui demers artistic.

Opera Română din Timișoara a montat, într-un singur spectacol, două opere românești într-un act, ambele incluse în concursul cuprins în generalul cadru al Festivalului Național „Cîntarea României”, altă muzică ci și regia purtînd semnături diferite. Formula e intruciva neobișnuită, însă, după părerea mea, pe deplin viabilă. Să le descriem asadar pe rînd. Zamolxe de Liviu Glodeanu (libretul fiind semnat de compozitor după Lucian Blaga) este una din partiturile de sobră expresie, atît de caracteristică stilului acestui muzician dispărut în plină putere creatoare. Tablourile, scenele sint structurate distinct, desenate în linii generale, compozitori folosind o orchestrație aerisită, o melodică retrasă ca pregnanță intervalecă pentru a lăsa în evidență textul, mult recitativ regto tonal și multă declamație vorbit-cîntată, toate cu scopul lîmpede de a construi o partitură unde, în multe momente, muzica completează atmosfera sau punctează clipele de încordare dramatică. Acestea sint detale demult să mai fie ruptă în estetică de sus și în estetică de jos, în afara situației de valoare, care dictează inevitabil rangul oricărui demers artistic.

scrisă pe un libret propriu, reprezentînd acel cadru muzical, de nobilă semnificare umanistă, pe care se poate scriji o multitudine de concepții rezitoriale diferite; bineînțeles, muzica este mai mult decît un simplu cadru - nefiind însă prima ei punere în scenă, vom insista aici asupra datelor rezitoriale imediate. Regia lui Dumitru Gheorghiu adoptă declarații o interpretare contemporană (mai bine zis, contemporaneizată) a mitului prometeic. Personajele (Hefaiștos, muza Eromani, Apollo, Zeus, Prometheus) poartă costume ca cele ale membrilor unei ultra-moderne companii de comandă putînd declara un holocaust nuclear. Dest, la o primă vedere, asocierea par ridicolă, exact așa largime de semnificații a mitului și a muzicii fac posibilă această largă punte peste secole. Mai mult, o fac versimilită, interesantă și de puternic interes contemporan. Corul și orchestra conduse de Damian Vulpe și Mihai Vilcu au o contribuție însemnată la reșita spectacolului, alături de o excelentă echipă de cîntăreți (Teodora Ciucur, voce cu splendide rezonanțe, Ioan Pribac, Nicolae Popescu, Dorin Valdean, Nicolae Ianculescu-Romănu). Plecînd de la o excelentă idee rezitorială, spectacolul pierde însă print-o desfășurare scenică necorvin-gătoare. Dacă muzica de introuvertire, atmosferă și austeritate, nu predispuie la dinamism, nici regia nu rezolvă aceasta. În scenă desfășurîndu-se o acțiune cu multe clipe accentuate static (în decoruri aici prea sărace, din rațiuni economice). Pe marginea ambelor spectacole se poate apune însă că ele reprezintă o certă reușită: mărțurie stau afluența și reacția publicului.

plastică
muzică
Premiere
la Opera Română din Timișoara
Opera Română din Timișoara a montat, într-un singur spectacol, două opere românești într-un act, ambele incluse în concursul cuprins în generalul cadru al Festivalului Național „Cîntarea României”, altă muzică ci și regia purtînd semnături diferite. Formula e intruciva neobișnuită, însă, după părerea mea, pe deplin viabilă. Să le descriem asadar pe rînd. Zamolxe de Liviu Glodeanu (libretul fiind semnat de compozitor după Lucian Blaga) este una din partiturile de sobră expresie, atît de caracteristică stilului acestui muzician dispărut în plină putere creatoare. Tablourile, scenele sint structurate distinct, desenate în linii generale, compozitori folosind o orchestrație aerisită, o melodică retrasă ca pregnanță intervalecă pentru a lăsa în evidență textul, mult recitativ regto tonal și multă declamație vorbit-cîntată, toate cu scopul lîmpede de a construi o partitură unde, în multe momente, muzica completează atmosfera sau punctează clipele de încordare dramatică. Acestea sint detale demult să mai fie ruptă în estetică de sus și în estetică de jos, în afara situației de valoare, care dictează inevitabil rangul oricărui demers artistic.

Revista „Luceafărul” și limba română

Urmare din pag. 1

tor, de zi cu zi, al lui Goga, un fel de prim-adjunct al mișcării, cum avea să scrie el mai târziu...

- 1910. Ia. „Congresul profesorilor români” (nr. 9/1910, semnat).
- 1911. Situația învățământului nostru primar (nr. 5/1911, semnat); Cronică școlară (nr. 23/1911, nesemnat).
- 1912. Chestiuni și probleme școlare (nr. 1/1912, semnat); Activitatea extrascolară a învățătorilor (nr. 4/1912, nesemnat); Școala românească din Ungaria în anii 1911 nr. 6-9/1911, semnat; Apărut și în broșură); Noi încercări de căutare în pictoria a leilor școlare (nr. 14/1912, nesemnat); Ce e educația patriotică în Ungaria. Citeva documente (nr. 3/1912, semnat); O. Sima și respectul legilor școlare (nr. 14/1912, semnat); Sinoadle episcopale (nr. 10/1912, semnat); Sinoadle episcopale. Ce-au făcut ele? (nr. 17/1912, semnat xxx); O pagină din Carlyle. „Filozofia porcelor” (nr. 18/1912, semnat); Voritură împotriva lui Oct. Goga (nr. 18/1912, semnat); O.S. și învățătoria română din Sălaj (nr. 29-30/1912, semnat); „Gazeta învățătorilor” (nr. 30/1912, semnat); „Invățătorimea română din Sălaj” (nr. 3/1912, semnat); „Spiru C. Haret” (nr. 1/1913, semnat); „Sinoadle episcopale” (nr. 10/1913, semnat); „Școala românească din Sălaj” (nr. 18/1913, semnat); „Un semicentenar” (nr. 24/1913, semnat).

lor” (nr. 30/1912, semnat Dr. G. Oprean); „Invățătorimea română din Sălaj” (nr. 3/1912, semnat Dr. G. Oprean); „Spiru C. Haret” (nr. 1/1913, semnat); „Sinoadle episcopale” (nr. 10/1913, semnat); „Școala românească din Sălaj” (nr. 18/1913, semnat); „Un semicentenar” (nr. 24/1913, semnat).

Făcând o analiză a cuprinsului tuturor acestor articole, am ajuns la următoarele concluzii cu caracter general:

- 1. Tematica practică a tuturor articolelor este axată pe problema școlară a Transilvaniei, privită din perspectiva intereselor eterne ale poporului român de pretutindeni; ele se referă la stări de lucruri, bune sau nesatisfăcătoare, din anii nite regiuni sau țări, figuri de dascăli, publicații școlare, sarcini ale consistoriilor în domeniul școlar, abuzuri ale „inspectorilor regiști”, sarcini ale corpului didactic, susținerea unor măsuri luate ș.a.
- 2. Toate articolele din Luceafărul au același caracter militant, ca și cele publicate de el în alte perioade sau cărți, teoria fiind utilizată doar pentru a fundamenta necesitatea luptei permanente pentru ridicarea nivelului cadrelor didactice, dar și al întregului popor, pentru problemele de educație în general și pentru cele de educație națională în special; toate sînt scrise pe un ton viu, viguros, combativ, pe înțelesul tuturor, minlund excelent arma polemică acolo unde a simțit nevoia, fără menajamente față de nimeni, așa cum a fost de obicei scrisul său în întreaga viață.
- 3. Articolele din Luceafărul se împletesc organic ca obiective de moment sau generale, cu cele publicate în aceeași perioadă, sub alte pseudonime sau ca editoriale, în alte perioade din Transilvania sau din alte țări. Dat fiind că ele reprezintă doar cam a zecea parte din publicistica lui O. Ghibu din acel an, încadrarea lor în întreaga operă a acestuia este necesară, numai în felul acesta putîndu-ll-se aprecia valoarea și eficiența lor integrală.

Lecția de continuitate

Urmare din pag. 1

tatea constituții și validată. Niciunul, acum ca și altădată, nu și-au conceput opera de ficțiune departe de mărturi și nici mărturiile departe de opera de ficțiune. Amîndouă, acestea, au mereu paralele și, trebuie spus, în acest caz paralelele s-au... înălțat într-un mod care trebuie să constituie pentru noi un subiect de reflecție continuă. Nelimitîndu-se la a-și scrie numai cărțile (expresie contemporană mult uzată de unii dintre noi) ei au găsit răgazul, mai bine zis și l-au creat, pentru exprimarea directă a crezului politic și artistic, într-un cuvînt n-au ezitat să-și interogheze conștiința în public cu privire la atitudinea față de realitatea imediată.

În cîțec, în aceste zile, bunăoară, pe Mihail Sadoveanu în mărturiile sale. Cred în destăinuirea lui, pentru că are acoperire într-o operă de mare valoare. Mă opresc asupra citorva rînduri și mă întreb: de ce mi-au captat atenția, de ce simt unora nevoia de a le transcrie? Iată-le: „Mă simt al poporului nostru — scria marele povestitor — pînă în cel mai adînc tîrînt de suferință; mă simt al prezentului prin cuvîntul de pace și progres al generației mele; mă simt al viitorului prin tîrîntorii tineri, ce mă vor continua”. Și dintre multele răspunsuri posibile ale unuia și anume pe acesta: pentru că a te simți al poporului în felul în care se simțea Sadoveanu însemnă pentru scriitorul adevărat libertatea care le exprimă și le ajută să se exprime azi și întotdeauna. Mihail Sadoveanu se simțea, deci, în epoca de început a construcției socialiste al viitorului prin ceea ce numea el „luptătorii tineri”, gîndindu-se, desigur, nu în ultimul rînd la scriitorii ce aveau să apară. Autorul lui Nicolae Păcoșanu s-a vrut, conform mărturiilor sale, continuat, bont fi societatea aceasta o dorință la care el nu avea dreptul? Considerăm că Sadoveanu își cîștigase de mult acest drept, cu multe decenii înainte de a scrie aceste rînduri. Cine ar putea să-l conteste azi și în virtutea faptului element de autoritate? Sîntăm, în aceste zile de început de toamnă, și asupra unui articol al lui G. Călinescu publicat, iată, acum douăzeci de ani în „Contemporanul”. Mă grăbesc să citez cîteva rînduri: „Arta nu cu știi de existența acestei lecții înseamnă să repeți, cu nispul propriu vanității, gestul strășului.”

Ședința secției de poezie

SECȚIA DE POEZIE a Asociației Scriitorilor din Capitală invită pe toți membrii ei pentru ziua de vînc. ac. orele 18.00 în Casa scriitorilor de pe Calea Victoriei la o ședință de lucru. Sîntei rugați să aduceți cea mai frumoasă poezie a dumneavoastră, legată de întreaga din 1918 în vederea includerii ei într-un volum colectiv.

În sfîrșit, pasiunea față de literatură fără operă e, în ceea ce o privește pe înmă și de mînt, a războiului nostru de întregire. O istorie ca un roman. Sau un roman în care se face istorie — cu harul arit autentic. O lecție de patriotism înalt. De aceea se și citește pe nerăsuflare, adăugîndu-se altor cîteva romane ale aceluiași prozator, inspirate și ele din realitățile social-istorice de prim rang.

Un Apostol Bologa fericit

Urmare din pag. 1

război mondial, pentru întregirea hotarelor ferice ale Țării. O face din perspectiva unui martor — el însuși luptător activ pentru împlinirea visului românilor, ce ne-a răsuflat de la Mihail Viteazul încoace. Este vorba de inginerul Florian Bogdan, din Reghinul Transilvaniei, existența căreia stăre în memoria noastră din 9 noiembrie 1988, deci în anii noștri, tot în orașul lui natal, la vîrsta parterhală de 90 de ani. Ale cărui caiete de însemnări Ștefan J. Fay le fructifică în cartea sa.

Călele locotenentului Florian radiografiază mai înlta viață dură, sub aspecte, și socială și națională, a românului de peste mări, așa cum o surprindea anii din preajma marelui război. Epoca în care conaționalii noștri de acolo nu erau, încă, tratați ca națiune distinctă, deși de departe majoritari pe pămînturile lor de basină. Deopotrivă ale impărilor discriminatorii, dară strălucă să rămîna ceea ce erau, adică români. Micuțl Florian cunoscute direct și de timpuriu aceste realități amare, crunte și revoltătoare, anacronice. Excelent elev la un liceu maghiar (liceele românești se numărau pe degete în Transilvania), i se dă de înțeles că... nu va reuși în viață, dacă nu-și instrăinează numele, dacă nu-și uită limba părintească și nu renunță deschis la apartenența la poporul său etc., etc. Desigur — îi cereau aceasta nu țărăni și muncitorii maghiari, așași, scuti, și ei victime deopotrivă ale impărilor sociale, ci virturile reacționare ale națiunilor pe nedrept dominante în Transilvania, în Banat, în Crișana și Maramureș, regiuni românești și prin moștenire directă, ca și etnografică.

Intr-o astfel de atmosferă de nesuferit survine războiul mondial din 1914, pentru românii de dincoace de mări. În războiul acesta, întru toate națiunile din artificialul Imperiu austro-ungar, „Plăcile tectonice” ale Imperiilor din jurul nostru s-au mișcat atunci din nou, și lărași amenințatori pentru noi. Florian Bogdan, inginerul din Reghin care, între timp, a înșesat poporul, prin faptul că nu doar printre românii și printre locuitorii de altă naționalitate din regiune, el fiind cu totul străin de orice discriminare de asemenea natură — este încorporat și trimis pe front. Luptă în Gallia, unde este și rănit. Alături de alți români fericiți, el se războiează ca cauză străină. Afîșîndu-și demonstrativ cordalele tricolorului românesc și cîntînd „Deșteaptă-te, române!” în timpul marșurilor, „blasfemie” tolerată acum de autoritățile austro-ungare, din motive lesne de înțeles...

Demobilizat, Florian Bogdan nu mai suportă să-și nervească de colon și ca un alt Apostol Bologa — mai fericit însă — trece în țară, peste mări. Asemenea altor ardeleni dornici să se bată pentru mult visata Unire. Dar România rămînea neutră. Neutră — pe un vulcan, al voinței naționale de a-și lăsa aliații noștri fericiți. Doi ani dramatice, pînă în 1916, de înfruntări pentru sau contra intrării în război, la nivelul păturii conducătoare, firește, fiindcă poporul era unanim decise să se bată pentru marea Unire. După dispariția lui Carol I, la Consiliul de coronă de peste mări, anii, se hotărăște, în sfîrșit, ceea ce era de hotărît. Primul ministru al țării vrea angajamente sigure, solemne, scrise, din partea viitorilor aliați. Pe care le și obține, insistînd cu obstinată. Deși stia că valorează tratatele, cînd sînt semnate de reprezentanții noștri. Aveam experiența războiului de independență, cînd, în cluda contribuțiilor noastre hotărîtoare la obținerea victoriei, eram eliminați de la Congresul păcii, de la... Berlin! Ceea ce, dealtfel, urma să se înlîmpie și acum în bună măsură, după încheierea, tot de înțelegerea, a marșii confederații. Cartea lui Ștefan J. Fay urmărește din apropiere toate aceste evenimente.

Pătrundem în Ardeal, ca eliberatori. În entuziasm general al întregii noastre națiuni. După care urmează dezastreul, din nefericite repede de tot, ca urmare a nerespectării angajamentelor aliaților față de noi. Pînă la urmă, în 1918, se hotărăște, în sfîrșit, ceea ce era de hotărît. Primul ministru al țării vrea angajamente sigure, solemne, scrise, din partea viitorilor aliați. Pe care le și obține, insistînd cu obstinată. Deși stia că valorează tratatele, cînd sînt semnate de reprezentanții noștri. Aveam experiența războiului de independență, cînd, în cluda contribuțiilor noastre hotărîtoare la obținerea victoriei, eram eliminați de la Congresul păcii, de la... Berlin! Ceea ce, dealtfel, urma să se înlîmpie și acum în bună măsură, după încheierea, tot de înțelegerea, a marșii confederații. Cartea lui Ștefan J. Fay urmărește din apropiere toate aceste evenimente.

Patrîndem în Ardeal, ca eliberatori. În entuziasm general al întregii noastre națiuni. După care urmează dezastreul, din nefericite repede de tot, ca urmare a nerespectării angajamentelor aliaților față de noi. Pînă la urmă, în 1918, se hotărăște, în sfîrșit, ceea ce era de hotărît. Primul ministru al țării vrea angajamente sigure, solemne, scrise, din partea viitorilor aliați. Pe care le și obține, insistînd cu obstinată. Deși stia că valorează tratatele, cînd sînt semnate de reprezentanții noștri. Aveam experiența războiului de independență, cînd, în cluda contribuțiilor noastre hotărîtoare la obținerea victoriei, eram eliminați de la Congresul păcii, de la... Berlin! Ceea ce, dealtfel, urma să se înlîmpie și acum în bună măsură, după încheierea, tot de înțelegerea, a marșii confederații. Cartea lui Ștefan J. Fay urmărește din apropiere toate aceste evenimente.

Noapte bună, Horia...

S-a petrecut din ființa vie a lumii noastre dramatice. Horia Lovinescu. De puține ori am plîns în viața mea, fiindcă știu să-mi mușce degetele pînă la os. De data asta am lăcrimat amar și mi-a fost frică: Horia era unul din cei mai mari prieteni ai mei, nu-l vezeam decît din an în pasși, dar lăsdăuam înimă era aproape, știam că există și că scrie. În mîntea mea el a fost și va rămîne un măr dintr-o livadă din Fălticeni. Merii celalți se numesc: Eugen Lovinescu, Ion Dragoslav, Anton Holban și, pe deasupra a toată viața Ion Creangă. Horia Lovinescu nu a înțertizat în amurg. El lubea liniștea viorie și singurătatea celui înșelat de foți. Horia avea o umbră miraculoasă pe buze care, nemăna, unori, cu zimbelul. El stia foarte bine să la paharul în mîna și să-l răscălece în strălucind vînt. N-a murit un om mult mai grav, a murit o iluzie, o legendă și o amăgire. Horia este acum dincolo de noi. Paralelele se află în războiul. Cărilor de Curtea Veche, poate se află în lumea adîmbrită de Sadoveanu. L-am iubit atît de mult încît n-o să-l lert niciodată că m-a lăsat singur. Pe veeli scîndurii de brad — am numit Teatrul Nottara — el rămîne cea mai frumoasă scîndură din istoria umbrelor. Umbră sîntem toți. El e nemăcară senină. El e ceea ce am fi vrut să fim cu toții: libertate și giridire. Horia Lovinescu trăiește în Cîmpia Brăilei, în colinele Fălticeniilor, în munții Moldovei și în inimile celor ce mai trăiesc și mai iubesc teatrul. Horia, vai Horia, iar am început să plîngem. Și cred că va exista în țară un teatru care se va chema Horia Lovinescu. Măcar atît. Nădăjduiesc că ai parie de o noapte bună, că prea multe nopți și-au fost grele.

Fănuș Neagu

Despre obiect și metodă

Ultima lucrare științifică a lui Iorgu Iordan, Dicționar al numelor de familie românești (Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1963, 504 pag.) nu va surprinde pe cunoscătorii opereii sale lingvistice, bucuroși sau nu să reîntîlnească o veche preocupare către onomastica românească și, deopotrivă, o aplicare a viziunii sale, tot atît de veche asupra domeniului.

Cartea reprezintă cel mai bogat repertoriu de nume de familie din literatura noastră de specialitate (cel puțin în 18.000), precedat de un studiu de nouă (9) pagini. Așezate în ordine alfabetică de către autor, numele sînt însoțite de felurile adnotării ale sale, unele, dintre cele mai interesante, de caracter strict personal. Astfel, numele de familie Balcea este socotit a fi un „feminin (artificial)” al toponimului Balcei, explicație greu de acceptat dacă înțem seama de vechile nume românești Balce, Balcan, Balcea etc. (atestate în secolele al XIV-lea și al XV-lea). Trebuie însă la o altă chestiune, printre-ocazional, căutarea de idei. I. Iordan adaugă: „Mi-amintesc că, în perioada dintre cele două războaie mondiale, o felină nouă născută a fost botezată Balcea”. Asemenea notații de jurnal, mai puțin obișnuite într-un dicționar, chiar dacă puntează agreabil materia, prin natura ei aridă, adevărată afară (Căci nu m-ar putea convinge nimeni, nici chiar autorul, că acad. I. Iordan crede că familia Balcea a fost întemeiată sau și-au primit într-un fel parecare numele de la una sau niste, fie ele cît de multe, feite, botezate de la 1912 încoace, Balcea).

Numele de familie Bodonea este comparat, desigur în glumă, cu „ung. bodone” (în realitate Bodone, căci și în ungurește numele de familie se scriu cu majusculă), ceea ce vrea să zică, deopotrivă, în legătură cu acestuia toponimul Bodonea. Informația este corectă, în mează în dicționare (în realitate într-un dicționar, în cel utilizat de el, căci într-ai meu, de pildă, nu urmează n.m.) o frază tradusă astfel: „Doamna Bodo vorbește despre altceva, cînd se dădea din vînt, și vorbea de altceva”. (Se înțelege, sper, că ultima propoziție reprezintă o impresie personală a acad. I. Iordan la lectura dicționarului).

Exemplele s-ar putea înmulți fără greutate. Ar fi însă nedrept să nu recunoaștem că adnotările explicative încercate adesea să depășească această condiție, sînt propuneri posibile în plan lingvistic și etimologic, mai rar, chiar în plan istoric. Altingem odată cu aceasta la una din problemele cele mai interesante pe care le pune acest dicționar.

Studiul numelor de persoană prezintă interes din foarte multe puncte de vedere și, neîndoielnic, și din cel al cunoașterii limbii. De o evidență importantă pentru discipline ca istoria, geografia, etnologia sau sociologia, onomastica rămîne pentru foarte mulți lingviști exteriori ai preocupărilor specifice ale științei lor, plătînd într-o zonă interdisciplinară de unde pot veni mai ales sau cel mult sugestii, în legătură cu problemele condițiilor limbajului. Chiar neîmpărtășind un asemenea punct de vedere, nu înșe îndoielnic, în etimologie, ceea ce privește numele de familie, că dependența de terenul față de numeroși factori externi face imposibilă o abordare cît de cît serioasă a ei, chiar în cazul unei analize strict și pur lingvistice, fără o bună metodă și fără o foarte bună informare istorică.

Vederile acad. I. Iordan în această privință sînt amare. În nota intitulată „Bibliografie”, într-o relativ largă vorbire despre „surse” se spune că „numele conținute și discutate în această carte” au fost adunate încă din 1914 apeland la elevii „Venișanin” (fasi) care consultau „la bisericile din satele lor natale, liste bogate de nume ale celor născuți, ale celor căsătoriți și ale celor morți”. „O recoltă extrem de bogată, ne spune în continuare I. Iordan, care prezenta și avantajul că avea la bază toate regiunile vechii Români, în constituție, în timpul războiului din 1916-1918, listele de „pierderi” (morți, răniți și dispăruți) publicate în ziare pentru informarea familiilor interesate. Mai tîrziu am continuat, ca și înainte, dar într-o măsură crescută, să trec pe fișe nume de familie înlîntite în studii, de tot felul pe care le citeam în vederea întocmirii altor lucrări” (p. 6).

Nu este nevoie de o deosebită perspicacitate pentru a descoperi caracterul artizanal, dacă nu chiar amatoristic, al metodei. Și nu este de mirare că în această notă „deosebit” explicativă melior de proveniență greacă și poloneză ni se arată a fi... cărțile de telefoane grecești și poloneze (p. 7). O metodă ar fi fost și fîsarea cărților de telefon românești, mai bogate în orice caz decît recolta oferită de dicționarul acad. I. Iordan (care, de telefonare a munitărilor „București” ca și la un alt exemplu, dau numele de familie Honțu și Honțuș, care fac foarte improbabilă explicația dată de I. Iordan lui Honțuș, singurul consemnat de dicționar la această „temă”, prin „honț”, din toponimul Curahonț cu „h” și „h” toponimic „ar”). Oricum metoda ar fi fost mai riguroasă căci ar

fi prezentat avantajul de a da oricit de alabe informații despre răspîndirea numelor și oricit de relativii indici cu privire la frecvența lor, aspecte de cel mai mare interes pentru o cercetare precisă a faptelor.

Probabil atînat și sentimental de fișele sale recolate de atîtea ori, academicianului I. Iordan nu i-a trecut prin gînd să folosească acest mijloc de informare direct, simplu și eficient, care ar fi dus la o recoltă înfînt mai bogată de material, prezentînd un grad de prelucrare științifică cu mult mai ridicat decît cel pe care l-a obținut.

Una din lecturile obligatorii în vederea întocmirii unei asemenea lucrări este fără urmă de îndoială lectura atentă a vechilor documente românești. Un dicționar de acest fel nu este un Almanach Gotha, și în forma sa ideală el ar trebui să cuprîndă prima atestare a tuturor numelor de familie consemnate. Dar dacă lucrul acesta nu este posibil pentru unul singur om, o cercetare a celor mai vechi documente este posibilă (și obligatorie) ca și o confruntare a lor, cît de superficială, cu rezultatele unor sondaje (posibile de asemenea) în arhivele mai recente, măcar pentru a detecta (în mare) „straturile” istorice ale „sistemului Antropometric românesc”.

Viziunea istorică deficitară și informația cu totul deblă il duce pe autor în situații dintre cele mai inconvenabile. El trimite, de exemplu, pentru numele Pandrea la bg. Pandur(ov) și gr. Pantras. Nu știu ce reprezintă bg. Pandurov, ce legătură are cu gr. Pantras și, mai ales, cum crede I. Iordan că se apropie ele de rom. Pandrea. Dar știu că, la 1488, Ștefan cel Mare semna la Suceava un act în care este vorba de un țigan cu numele de Pandrea și că, în moduli cel mai sigur, ipoteticele dicționariile (care au afara oricărui discuții serioase. Tot așa, presupozia că un român „nume de agent” format de la (h)arpă, cu sensul de cîntăreț din harpă”. Este exclus! În 1456 un alt act moldovenesc vorbește despre un șar Arăpășev (avînd sigur în spate un n. pers. Arap, care depășea vîntul, tot atît de depășea și un șar, care depășea și un șar). Numele rom. Mare, spune I. Iordan, „pare a fi traducerea ung. Nagy, destul de frecvent în antroponomia maghiară” și în acest sens trimite la n. top., toțiș românesc, Marele. (Nu cumva și acest n. „pare” lui I. Iordan tot o traducere a unui ung. Nagy). De ce n-ar fi o traducere la lui Gross, destul de frecvent în antroponomia germană, sau a lui Legrand, la fel de frecvent în cea franceză? Și nu e logic atunci ca nici pe Micu să nu-l mai explicăm prin rom. mic, așa cum procedeză, înșfîșit, normal și I. Iordan, ci prin traducerea lui Kleis, Kleis, sau Petă, și tot un act al lui Ștefan cel Mare ne vorbește la 1490 despre un Toadăr Marele, iar cît privește geneza numelor de acest tip, o baladă olivenească, (on al Mare, ne scutește de traducerea propusă de Ilustrul academician).

Un soi de traducere ar fi și rom. Răut (u), care ar reproduce, după I. Iordan, pe germ. Roth. Că vor fi fiind germani care au adoptat numele românesc Răutu, pornind de la vaga asemănare cu fostul loc nume, nu este exclus. Dar cu ce schimbă întâmplarea caracterul românesc al acestui, și el, foarte vechi nume care apare într-un act de la Lvov din 1421, unde se vorbește de un Andrei Revut, și care este neîndoielnic legat de numele rîului Răut (Rev, într-un act moldovenesc din 1436)?

Să îngăduie care istoria noastră să presupunem, așa cum face I. Iordan, că numele Orhei și Orheianu au legătură cu Orheiul din Ardeal și cu „bg. Orfej (cu f < h)”? Care f și care h? Și care bg. Orfej? Că doar n-o fi vorba de forma bulgărească a numelui vîntului Orfej? Să nu fi cîlit autorul dicționarului unul din cele mai populare romane ale lui M. Sadoveanu?

Efectele sînt încă mai subliniate atunci cînd ignorarea datelor istorice înlînteste realitățile mărunte ale vieții de fiecare zi.

Una din explicațiile pe care le dă I. Iordan pentru numele Oaia este „oaia” (la pl.) „bombe de fasole cînd se desfac din pășăi”. În pe Cură și alături, bineînțeles, de pasărea cu același nume. O oia, gramatic din Suceava, ne este cunoscut încă la 1425, într-un pîrlu Onaia apare lângă mîntura Pingărași, între Tarău și Hîntița, într-un act de la 1456. Un țigan Curca, înmă imprimă cu un altul Sima, este dăcut pe de altă parte, printre un act de la 1448. Cîte două explicații erau, prin urmare, de înlăturat ca fiind cu totul nefolositoare pentru fapte pe-trecute înainte de descoperirea Americii de unde ne vin atîte fașolele numite unori goante, et și curcile numite franțuzește dîndes (poules d'Inde, adică „găini de India”) sau rușește indiu (din același motiv).

Adrian Riza

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE (XXXIV)

«Cultul structurilor»

12/1967, pg. 9-15). „La littérature en Europe de l'Est: les jeunes écrivains roumains” („Temoignages”, Ian-feb. 1968, pg. 32-41), „Conformism și anticconformism în literatura tinăra” („Limite” nr. 8/dec. 1971) sînt probe că interesul pentru „tineret” e, în realitate, cu mult mai vechi. Însă teza „tineretului” e doar o nesemnificativă „structură”, care n-a ajuns niciodată să se instituționalizeze cu datele vîsate de publicista insistență.

Alta „estetică” profundă poate da, în adevăr amenințătoare stări de anxietate celor care nu știu că nu viitorul artelor românești o preocupă pe publicistă cî vîntul structurilor culturale (în cazul pe care, înțelegem, îl amintim, este dăcut, în mod politic). Nu se poate să nu sară în ochi exaltarea mai veche pe care Monica Lovinescu și simpatizanții o puneau în comentarea unor evenimente tînd de „climat” și pe care ea le prezînta drept „pozitive”, însă tristetea care a urmat e, după toate semnele, cu mult mai mare. „Politica de distrucție a culturii” (referenț recent, în 9 septembrie 1963, de V. Ierunca) nu e decît semnal izbitor al prăbușirii unei lîuzii. Cultul structurilor, consolidat pînă nu demult la „Europa liberă”, e pe cale de a se stingea, „structurile” nu sînt un obiectiv unde diversivna poate să pătrîndă fără să i se cunosască brațul maculat. Cercetătorul curios ar putea, odată fenomenul consumat, să studieze datele acestor lungi amăgiri care a (ținut mere bine de un deceniu. De ce, asadar, grupul „Europă liberă” era într-atît de preocupat de „instituiții” și, mai ales, de acelea scriitoricești? Aici, tezele Monica Lovinescu sînt cum nu se poate mai limpezii. În optica ei, scriitorii ar fi trebuit să creze și să întrefînă o formă organizatorică închisă, „autonomă”, „capabilă să se opună” (emisiunea din 9 sept. 1963), instituind, prin operațiunile unui grup dirijat, monopolul asupra verigilor esențiale, avînd cuvînt că o astfel de așa-zisă „elită” ar reprezenta „profesionalismul”, „valoarea”, în ultimă analiză „cultura”. „Cultura” prefăcută în procedeu al diversivnării, lăsată o teză care spune totul despre Monica Lovinescu.

Artur Silvestri

Stepan Razin

fragmente

Vasili șukșin

doilei avea și se chinuia numai cum să înceapă. Nu poți începe nici așa, neam-nesam. Totul e ca nici ceilalți să nu abă îndoaie. Cazacii așteaptă de ei, nici ei nu știu ce așteaptă, trebuie să-i înveți cu gândul că război așteaptă. Firește, gâșii se vor da în lături ca de ciună, dar s-or găsi și din cei dormici. Că ei ce să facă? Da, Doamne, timp, da, Doamne, minte și răbdare, că atunci vor fi de loate. Că nu degeaba îl trec prin inimă săbiile de foc, nu degeaba gîndește și chibzuește și se noapte. S-au prins de acele gânduri, doar nu-i copil, nu-i slab la minte... Oare în zadar or fi toate? Nu. Iar la viața cea tihnită n-are decît să gîndească cît poțtește, dacă tot are răzgul. Ca acum, cînd s-o mai întimpla să fie? Iși amîniî Stepan să nevastă-sa, Aliona, zîmbi... Cîndva îl căuta privera, îl aștepta tremurînd, apoi s-a deprins, a căpătat parca altă atitudine, a început să se simtă stăpîn-n casa ei, parcă și vocea i s-a schimbat... Draga de ea, acum o simte aproape, nici cînd n-a crezut că are să-i îndrăgească murelea în halul asta.

Si pe Afonka îl îndrăgise, feciorul său vitreg, de singe amestecat... Isteț făcîsău. Stepan își dădu dînt-o-dăntă seama că i se făcuse dor de ei. Luat cu treburile, cu cheful și cu gin-

durile, nu prea-i arse de ei, dar acum, că-i amîniute de ei, iata, chiar în acea clipă, inuete se că i se făcuse dor de ei. Iar zîmbi lara să vrea: siabuciuena asta nu și-o cunoscușe. Ei și, ce cadă? Se vede că și celoriații le e dor, dar își țin gura. Tot e bine cînd ai de cine să-ți fie dor, că s-or fi putut ca nici pe asta să n-o aibă. De mic copilă tușese tot pe cal, în stepla, iar mina, chiar dacă nu ține sabia, tot o simte. Plexapele și se lipeșe, zici că te-au furat gîndurile, valurile te leagăna incet, incetior, dar în sințe tot îți rasuna tropotul de copite... Nici tu, nici padurea, nici dîmbul nu sint acolo doar așa, pentru că sint: trebuind să nu e și totuși în scopul lui numai asta se învîrtește: așa-i loc bun de ascunziș, pe aci trece vadul... Dacă-l striga cineva pe neașteptate, nici n-apucă să tresară, dar mina-i era deja pe plusie. Ce să te mai gîndești la nevastă, la familie... Parcă-i venea să și ridă, dar nu-l nimic, fie. Doar nu-l incură război tot o să fie, de-ar fi se se duca totul pe apa simbetei, să-l ardă flăcările iadului dacă n-o să fie. Boierii... că nu de azi, de ieri se incrincoșe în viața ei una împotriva lor, ci mai de mult. Eina și imbuli la acești stăpîni îl ardea ca focul, îl scoate din minți. Cîta putere, cîta libertate și-au luat pentru ei pe acest pămînt. Și să nu le ieși din cuvînt! Să nu-i minii... Iar mușcîl n-are decît o singură scăpare: să fugă de ei ca de fiarele cele sălbatice. Și doar nu sint fiara, tot oameni sint, dar se vede treaba că nu merge nici să-i îndupleci, nici să-i îmbunezi; aștia trebuie bătûți, să fugă ei în pădure să-și scape pielea. Cîinii... Deodată, de pe mai multe mahoane se auziră strigăte:

— Călărime! Ne vin din urmă!...
— Ce zici? După noi vin?...
— Război, fraților! S-a dezmeticit voevodul... Stepan sări ca ars...

O ceată de vreo cincizeci de călăreți venea tare în urma oamenilor lui Razin, ca înaintau în trap mărunt pe mușca malului înalt. Veneau în goană; un norișor de praț gros, strînit de copite, se destramă încet în urma lor. Veneau fără teamă, fără să se ferească, toți grămadă și de-a dreptul. De-aci nu se putea vedea cum sint îmbracăți călăreții.

Nu întelegea nimeni ce înseamnă asta, cine-or fi.

— Trașeți la mal! porunci Stepan.

Mahoanele o cotiră la stînga, se îndreptară spre mal.

Călăreții — oameni lui Razin și cei care le veneau din urmă — se întîlniră. Dar nu se petrecea nici o învîlmășeală, nici o încelărare. Împreună și unii, și alții, se îndreptară spre locul unde trăgeau mahoanele la mal.

Stepan, cu mina strășină la ochi, privea.

— S-o fi răzîndît răzgul, gheicea cazac, Sî-a-lu lerticiunea înopot; aștia or fi de la Astrahan, cu alt hrîsov.

— Nu-u, ne-a trimis voevodul horlică. Pentru subă...
— Fedka, ce-o fi cu aștia? Il întrebă Stepan pe Suknin. Ce crezi? Or fi tătari?...
— Nu prea seamănă a tătari... Nu cred.

— Atunci cine?...
— Nici nu știu la cine să mă gîndesc, se în-

treba și Florod. Am crezut și eu că-s tătari, dar nu, sint ruși. Ai zice că-s streliți!

— Streliți sint, așa-i, îi mai recunosură și alții.

— Ei sint...
— Călăreții de pe mal, cei mai mulți dintre ei, descălecară; doar cei își minară caii spre locul unde trăsese la fărîm mahoana atamanului. Descălecară și ei și începură să coboară ripa înaltă, abruță, ca să ajungă la ataman.

Stepan sări de pe mahoana... Acum se vedea bine: coborau soticul Efim Skula și un sotic de streliți.

— Ce e? strigă nerăbdător Stepan, fără a mai aștepta ca cei doi sotici să ajungă la el.

— Insoțitorii îl lămurî Efim, făcînd un semn cu capul spre soticul de streliți, Voevodul a trimis o juma de sotic să meară cu noi pînă la Panșin.

— Pentru ce? Il întrebă Stepan de streliți.

— Facem o plimbare cu voi pînă la Panșin. Soticul răspunde fără sfială.

— Lui Stepan îi merse la inimă îndrăzneala și veselia oșteanului.

— Cam departe. Nu vă temeți? fără să vrea, se întinse spre mahoana și o undă de veselie. Său oți fi voi cine știe ce bravi?

Soticul rise:

— Noi sintem cumînți...
— Și măcelari-s cumînți. Știu eu. Stepan se încrunță, punînd capăt vorbăriei. Pentru ce-ați venit?

— Ni s-a poruncit să vă însoțim, vorbi soticul fără să mai zîmbescă. Să veghem ca, în drum, să nu îndemnați, să nu ademîniți cu voi, spre Don, tot felul de oameni. Și... alte.

Cu noi e un boieras, Leontî Plohov. La plecare, cel țară ne-a condus a fost Ivan Krasulin... Soticul tăcu, se uită cu înțelea la Stepan... Aruncă o privire piezișă, temătoare spre soticul de cazaci, apoi iar spre Stepan, cu un înțelea a căruî țară atamanul trebuie să o știe. Streliții, se vede treaba, de aceea se înviesise; și că ei țară la care și atamanul era parșas.

Stepan întelese.

— Efim, ia mergi tu la mahoană să te vezi cu-ai tăi, îl porunci el soticului față de care se știa streliții să vorbească.

— Efim? întrebă Stepan.

— Căpătina noastră mi-a poruncit să-ți spun că rămîne cum v-ați înveșit; streliții care sint cu mine ei l-a ales, sint oameni buni, am mers și noi așa, de ochi lumii!

— Dar tu ești tu? zîmbi strîmb Stepan. Dar chiar îl plăcea acest streliț vesel, bun de gură.

— Eu sint bun, pus peste ai buni. Leontî merge numai pînă la Tarițin, eu tocmai pînă la Panșin. Acolo mi s-a poruncit să luu tunurile...
— Ce ț-i s-a mai poruncit? întrebă bănuitor Stepan.

— Il ducem hrîsov lui Andrei Unkovski! ca în circiulmîle din Tarițin vouă să vă ceară pe băutură de două ori pretul. La fel și la Ciornîi Iar.

— Dă-mi-l, zise scurt Stepan.

— Pe cine?...
— Hrîsovul...
— E la Leontî...
— Du-te de-i spune lui Ivan Cernoiașet să-mi auzire de sint hrîsovi. Dar cînd îl întrebă pe Leontî, Stepan se infurîse de-a binelea și pre-a-și întinșese voevodul miinle tocmai pînă la Tarițin.

— Nu trebuie. Cînd ajungeți la Tarițin, faceți acolo ce poțtiți. Andrei are oaste cîi de trei parate, vor să întelepește soticul de streliți. Și nici n-are rost să zăboviți prea mult acolo; schimbul nostru trebuie să fie pe undeva pe lîngă Samara. Așa mi-a poruncit Ivan să-ți spun.

Stepan chibzui cîteva clipe.

— Buni sînt hrîsovi. Dar cînd îl bătuindu-l pe umăr pe soticul, Bine atunci! Ai un pahar de la mine... La Tarițin, după pretul al nou. Mergeți. Efim!...

— Hău, tătucă! Soticul Skula sări de pe mahoană și se apropie de ataman.

— Il spui lui Ivan: nu poposim la Ciornîi Iar.

— Bine.

— Pe streliți să-i lăsați în pace... Aștia-s buni, las să meară cu noi.

— Buni sînt dom. Dar cînd s-or trezi tot buni au să fie? Că am cunoscut eu un muscă: cînd dormea era ingerul lui Dumnezeu, cînd se scula era dracul gol. Atunci noi ce-am făcut? Ne-am apucat și...
— Tineți aproape, nu ne scăpați din ochi, îl întreprinse atamanul pe cazacul cîl vorbărie. Cercetați și stepa.

— Bine, tătucă. Nici așa nu stăm noli de gură-cască.

Soticul o luară iar pe ripă în sus.

Flotila își relău drumul pe mijlocul apeli.

Tare il mai zîndirase pe Stepan vestea veninoasă cum că la Tarițin li se va cere cazacilor lor preț mai mare pe băutura; il mai întăria și faptul că l-a trecut cuiva prin minte să-i ducă sub pază ca pe niște prîși. La supărare, parcă iar îl păru rău că n-a pornit sfada chiar acolo, la Astrahan... Dar alungă îndoaia. În schimb, se dăru, cu totul și adînc, gîndurilor despre apropiatul și mult doritul război. Iar începu să-i flară seva în suflet, îl cuprinse nerăbdarea, se ridică în picioare și își scrută oamenii, pe cel din mahoane și pe călărași. Ar cam fi limbul să înceapă acum, nu mai are răbdare, nu mai are putere să se țină în frîu. Întelegea că nu se poate, că e încă devreme, că trebuie să-și mai adune puterile, să pîndească prilejul și, dacă-i vorba de lovit, să lovească de moarte... Dar sufletul, sufletul, ce te faci cu el, cu sufletul, bătu-l-ar vina!... se chinuia Stepan. Apoi vol, stăpînitor! Alghoane spurcate!... O să vedeți voi stăpînire, c-am să vă pun eu cu butul pe labe!

treba și Florod. Am crezut și eu că-s tătari, dar nu, sint ruși. Ai zice că-s streliți!

— Streliți sint, așa-i, îi mai recunosură și alții.

— Ei sint...
— Călăreții de pe mal, cei mai mulți dintre ei, descălecară; doar cei își minară caii spre locul unde trăsese la fărîm mahoana atamanului. Descălecară și ei și începură să coboară ripa înaltă, abruță, ca să ajungă la ataman.

Stepan sări de pe mahoana... Acum se vedea bine: coborau soticul Efim Skula și un sotic de streliți.

— Ce e? strigă nerăbdător Stepan, fără a mai aștepta ca cei doi sotici să ajungă la el.

— Insoțitorii îl lămurî Efim, făcînd un semn cu capul spre soticul de streliți, Voevodul a trimis o juma de sotic să meară cu noi pînă la Panșin.

— Pentru ce? Il întrebă Stepan de streliți.

— Facem o plimbare cu voi pînă la Panșin. Soticul răspunde fără sfială.

— Lui Stepan îi merse la inimă îndrăzneala și veselia oșteanului.

— Cam departe. Nu vă temeți? fără să vrea, se întinse spre mahoana și o undă de veselie. Său oți fi voi cine știe ce bravi?

Soticul rise:

— Noi sintem cumînți...
— Și măcelari-s cumînți. Știu eu. Stepan se încrunță, punînd capăt vorbăriei. Pentru ce-ați venit?

— Ni s-a poruncit să vă însoțim, vorbi soticul fără să mai zîmbescă. Să veghem ca, în drum, să nu îndemnați, să nu ademîniți cu voi, spre Don, tot felul de oameni. Și... alte.

Cu noi e un boieras, Leontî Plohov. La plecare, cel țară ne-a condus a fost Ivan Krasulin... Soticul tăcu, se uită cu înțelea la Stepan... Aruncă o privire piezișă, temătoare spre soticul de cazaci, apoi iar spre Stepan, cu un înțelea a căruî țară atamanul trebuie să o știe. Streliții, se vede treaba, de aceea se înviesise; și că ei țară la care și atamanul era parșas.

Stepan întelese.

— Efim, ia mergi tu la mahoană să te vezi cu-ai tăi, îl porunci el soticului față de care se știa streliții să vorbească.

— Efim? întrebă Stepan.

— Căpătina noastră mi-a poruncit să-ți spun că rămîne cum v-ați înveșit; streliții care sint cu mine ei l-a ales, sint oameni buni, am mers și noi așa, de ochi lumii!

— Dar tu ești tu? zîmbi strîmb Stepan. Dar chiar îl plăcea acest streliț vesel, bun de gură.

— Eu sint bun, pus peste ai buni. Leontî merge numai pînă la Tarițin, eu tocmai pînă la Panșin. Acolo mi s-a poruncit să luu tunurile...
— Ce ț-i s-a mai poruncit? întrebă bănuitor Stepan.

— Il ducem hrîsov lui Andrei Unkovski! ca în circiulmîle din Tarițin vouă să vă ceară pe băutură de două ori pretul. La fel și la Ciornîi Iar.

— Dă-mi-l, zise scurt Stepan.

— Pe cine?...
— Hrîsovul...
— E la Leontî...
— Du-te de-i spune lui Ivan Cernoiașet să-mi auzire de sint hrîsovi. Dar cînd îl întrebă pe Leontî, Stepan se infurîse de-a binelea și pre-a-și întinșese voevodul miinle tocmai pînă la Tarițin.

— Nu trebuie. Cînd ajungeți la Tarițin, faceți acolo ce poțtiți. Andrei are oaste cîi de trei parate, vor să întelepește soticul de streliți. Și nici n-are rost să zăboviți prea mult acolo; schimbul nostru trebuie să fie pe undeva pe lîngă Samara. Așa mi-a poruncit Ivan să-ți spun.

Stepan chibzui cîteva clipe.

— Buni sînt hrîsovi. Dar cînd îl bătuindu-l pe umăr pe soticul, Bine atunci! Ai un pahar de la mine... La Tarițin, după pretul al nou. Mergeți. Efim!...

— Hău, tătucă! Soticul Skula sări de pe mahoană și se apropie de ataman.

— Il spui lui Ivan: nu poposim la Ciornîi Iar.

— Bine.

— Pe streliți să-i lăsați în pace... Aștia-s buni, las să meară cu noi.

— Buni sînt dom. Dar cînd s-or trezi tot buni au să fie? Că am cunoscut eu un muscă: cînd dormea era ingerul lui Dumnezeu, cînd se scula era dracul gol. Atunci noi ce-am făcut? Ne-am apucat și...
— Tineți aproape, nu ne scăpați din ochi, îl întreprinse atamanul pe cazacul cîl vorbărie. Cercetați și stepa.

— Bine, tătucă. Nici așa nu stăm noli de gură-cască.

Soticul o luară iar pe ripă în sus.

Flotila își relău drumul pe mijlocul apeli.

Tare il mai zîndirase pe Stepan vestea veninoasă cum că la Tarițin li se va cere cazacilor lor preț mai mare pe băutura; il mai întăria și faptul că l-a trecut cuiva prin minte să-i ducă sub pază ca pe niște prîși. La supărare, parcă iar îl păru rău că n-a pornit sfada chiar acolo, la Astrahan... Dar alungă îndoaia. În schimb, se dăru, cu totul și adînc, gîndurilor despre apropiatul și mult doritul război. Iar începu să-i flară seva în suflet, îl cuprinse nerăbdarea, se ridică în picioare și își scrută oamenii, pe cel din mahoane și pe călărași. Ar cam fi limbul să înceapă acum, nu mai are răbdare, nu mai are putere să se țină în frîu. Întelegea că nu se poate, că e încă devreme, că trebuie să-și mai adune puterile, să pîndească prilejul și, dacă-i vorba de lovit, să lovească de moarte... Dar sufletul, sufletul, ce te faci cu el, cu sufletul, bătu-l-ar vina!... se chinuia Stepan. Apoi vol, stăpînitor! Alghoane spurcate!... O să vedeți voi stăpînire, c-am să vă pun eu cu butul pe labe!

treba și Florod. Am crezut și eu că-s tătari, dar nu, sint ruși. Ai zice că-s streliți!

— Streliți sint, așa-i, îi mai recunosură și alții.

— Ei sint...
— Călăreții de pe mal, cei mai mulți dintre ei, descălecară; doar cei își minară caii spre locul unde trăsese la fărîm mahoana atamanului. Descălecară și ei și începură să coboară ripa înaltă, abruță, ca să ajungă la ataman.

Stepan sări de pe mahoana... Acum se vedea bine: coborau soticul Efim Skula și un sotic de streliți.

— Ce e? strigă nerăbdător Stepan, fără a mai aștepta ca cei doi sotici să ajungă la el.

— Insoțitorii îl lămurî Efim, făcînd un semn cu capul spre soticul de streliți, Voevodul a trimis o juma de sotic să meară cu noi pînă la Panșin.

— Pentru ce? Il întrebă Stepan de streliți.

— Facem o plimbare cu voi pînă la Panșin. Soticul răspunde fără sfială.

— Lui Stepan îi merse la inimă îndrăzneala și veselia oșteanului.

— Cam departe. Nu vă temeți? fără să vrea, se întinse spre mahoana și o undă de veselie. Său oți fi voi cine știe ce bravi?

Soticul rise:

— Noi sintem cumînți...
— Și măcelari-s cumînți. Știu eu. Stepan se încrunță, punînd capăt vorbăriei. Pentru ce-ați venit?

— Ni s-a poruncit să vă însoțim, vorbi soticul fără să mai zîmbescă. Să veghem ca, în drum, să nu îndemnați, să nu ademîniți cu voi, spre Don, tot felul de oameni. Și... alte.

Cu noi e un boieras, Leontî Plohov. La plecare, cel țară ne-a condus a fost Ivan Krasulin... Soticul tăcu, se uită cu înțelea la Stepan... Aruncă o privire piezișă, temătoare spre soticul de cazaci, apoi iar spre Stepan, cu un înțelea a căruî țară atamanul trebuie să o știe. Streliții, se vede treaba, de aceea se înviesise; și că ei țară la care și atamanul era parșas.

Stepan întelese.

— Efim, ia mergi tu la mahoană să te vezi cu-ai tăi, îl porunci el soticului față de care se știa streliții să vorbească.

— Efim? întrebă Stepan.

— Căpătina noastră mi-a poruncit să-ți spun că rămîne cum v-ați înveșit; streliții care sint cu mine ei l-a ales, sint oameni buni, am mers și noi așa, de ochi lumii!

— Dar tu ești tu? zîmbi strîmb Stepan. Dar chiar îl plăcea acest streliț vesel, bun de gură.

— Eu sint bun, pus peste ai buni. Leontî merge numai pînă la Tarițin, eu tocmai pînă la Panșin. Acolo mi s-a poruncit să luu tunurile...
— Ce ț-i s-a mai poruncit? întrebă bănuitor Stepan.

— Il ducem hrîsov lui Andrei Unkovski! ca în circiulmîle din Tarițin vouă să vă ceară pe băutură de două ori pretul. La fel și la Ciornîi Iar.

— Dă-mi-l, zise scurt Stepan.

— Pe cine?...
— Hrîsovul...
— E la Leontî...
— Du-te de-i spune lui Ivan Cernoiașet să-mi auzire de sint hrîsovi. Dar cînd îl întrebă pe Leontî, Stepan se infurîse de-a binelea și pre-a-și întinșese voevodul miinle tocmai pînă la Tarițin.

— Nu trebuie. Cînd ajungeți la Tarițin, faceți acolo ce poțtiți. Andrei are oaste cîi de trei parate, vor să întelepește soticul de streliți. Și nici n-are rost să zăboviți prea mult acolo; schimbul nostru trebuie să fie pe undeva pe lîngă Samara. Așa mi-a poruncit Ivan să-ți spun.

Stepan chibzui cîteva clipe.

— Buni sînt hrîsovi. Dar cînd îl bătuindu-l pe umăr pe soticul, Bine atunci! Ai un pahar de la mine... La Tarițin, după pretul al nou. Mergeți. Efim!...

— Hău, tătucă! Soticul Skula sări de pe mahoană și se apropie de ataman.

— Il spui lui Ivan: nu poposim la Ciornîi Iar.

— Bine.

— Pe streliți să-i lăsați în pace... Aștia-s buni, las să meară cu noi.

— Buni sînt dom. Dar cînd s-or trezi tot buni au să fie? Că am cunoscut eu un muscă: cînd dormea era ingerul lui Dumnezeu, cînd se scula era dracul gol. Atunci noi ce-am făcut? Ne-am apucat și...
— Tineți aproape, nu ne scăpați din ochi, îl întreprinse atamanul pe cazacul cîl vorbărie. Cercetați și stepa.

— Bine, tătucă. Nici așa nu stăm noli de gură-cască.

Soticul o luară iar pe ripă în sus.

Flotila își relău drumul pe mijlocul apeli.

Tare il mai zîndirase pe Stepan vestea veninoasă cum că la Tarițin li se va cere cazacilor lor preț mai mare pe băutura; il mai întăria și faptul că l-a trecut cuiva prin minte să-i ducă sub pază ca pe niște prîși. La supărare, parcă iar îl păru rău că n-a pornit sfada chiar acolo, la Astrahan... Dar alungă îndoaia. În schimb, se dăru, cu totul și adînc, gîndurilor despre apropiatul și mult doritul război. Iar începu să-i flară seva în suflet, îl cuprinse nerăbdarea, se ridică în picioare și își scrută oamenii, pe cel din mahoane și pe călărași. Ar cam fi limbul să înceapă acum, nu mai are răbdare, nu mai are putere să se țină în frîu. Întelegea că nu se poate, că e încă devreme, că trebuie să-și mai adune puterile, să pîndească prilejul și, dacă-i vorba de lovit, să lovească de moarte... Dar sufletul, sufletul, ce te faci cu el, cu sufletul, bătu-l-ar vina!... se chinuia Stepan. Apoi vol, stăpînitor! Alghoane spurcate!... O să vedeți voi stăpînire, c-am să vă pun eu cu butul pe labe!

treba și Florod. Am crezut și eu că-s tătari, dar nu, sint ruși. Ai zice că-s streliți!

— Streliți sint, așa-i, îi mai recunosură și alții.

— Ei sint...
— Călăreții de pe mal, cei mai mulți dintre ei, descălecară; doar cei își minară caii spre locul unde trăsese la fărîm mahoana atamanului. Descălecară și ei și începură să coboară ripa înaltă, abruță, ca să ajungă la ataman.

Stepan sări de pe mahoana... Acum se vedea bine: coborau soticul Efim Skula și un sotic de streliți.

— Ce e? strigă nerăbdător Stepan, fără a mai aștepta ca cei doi sotici să ajungă la el.

— Insoțitorii îl lămurî Efim, făcînd un semn cu capul spre soticul de streliți, Voevodul a trimis o juma de sotic să meară cu noi pînă la Panșin.

— Pentru ce? Il întrebă Stepan de streliți.

— Facem o plimbare cu voi pînă la Panșin. Soticul răspunde fără sfială.

— Lui Stepan îi merse la inimă îndrăzneala și veselia oșteanului.

— Cam departe. Nu vă temeți? fără să vrea, se întinse spre mahoana și o undă de veselie. Său oți fi voi cine știe ce bravi?

Soticul rise:

— Noi sintem cumînți...
— Și măcelari-s cumînți. Știu eu. Stepan se încrunță, punînd capăt vorbăriei. Pentru ce-ați venit?

— Ni s-a poruncit să vă însoțim, vorbi soticul fără să mai zîmbescă. Să veghem ca, în drum, să nu îndemnați, să nu ademîniți cu voi, spre Don, tot felul de oameni. Și... alte.

Cu noi e un boieras, Leontî Plohov. La plecare, cel țară ne-a condus a fost Ivan Krasulin... Soticul tăcu, se uită cu înțelea la Stepan... Aruncă o privire piezișă, temătoare spre soticul de cazaci, apoi iar spre Stepan, cu un înțelea a căruî țară atamanul trebuie să o știe. Streliții, se vede treaba, de aceea se înviesise; și că ei țară la care și atamanul era parșas.

Stepan întelese.

— Efim, ia mergi tu la mahoană să te vezi cu-ai tăi, îl porunci el soticului față de care se știa streliții să vorbească.

— Efim? întrebă Stepan.

— Căpătina noastră mi-a poruncit să-ți spun că rămîne cum v-ați înveșit; streliții care sint cu mine ei l-a ales, sint oameni buni, am mers și noi așa, de ochi lumii!

— Dar tu ești tu? zîmbi strîmb Stepan. Dar chiar îl plăcea acest streliț vesel, bun de gură.

— Eu sint bun, pus peste ai buni. Leontî merge numai pînă la Tarițin, eu tocmai pînă la Panșin. Acolo mi s-a poruncit să luu tunurile...
— Ce ț-i s-a mai poruncit? întrebă bănuitor Stepan.

— Il ducem hrîsov lui Andrei Unkovski! ca în circiulmîle din Tarițin vouă să vă ceară pe băutură de două ori pretul. La fel și la Ciornîi Iar.

— Dă-mi-l, zise scurt Stepan.

— Pe cine?...
— Hrîsovul...
— E la Leontî...
— Du-te de-i spune lui Ivan Cernoiașet să-mi auzire de sint hrîsovi. Dar cînd îl întrebă pe Leontî, Stepan se infurîse de-a binelea și pre-a-și întinșese voevodul miinle tocmai pînă la Tarițin.

— Nu trebuie. Cînd ajungeți la Tarițin, faceți acolo ce poțtiți. Andrei are oaste cîi de trei parate, vor să întelepește soticul de streliți. Și nici n-are rost să zăboviți prea mult acolo; schimbul nostru trebuie să fie pe undeva pe lîngă Samara. Așa mi-a poruncit Ivan să-ți spun.

Stepan chibzui cîteva clipe.

— Buni sînt hrîsovi. Dar cînd îl bătuindu-l pe umăr pe soticul, Bine atunci! Ai un pahar de la mine... La Tarițin, după pretul al nou. Mergeți. Efim!...

— Hău, tătucă! Soticul Skula sări de pe mahoană și se apropie de ataman.

— Il spui lui Ivan: nu poposim la Ciornîi Iar.

— Bine.

— Pe streliți să-i lăsați în pace... Aștia-s buni, las să meară cu noi.

— Buni sînt dom. Dar cînd s-or trezi tot buni au să fie? Că am cunoscut eu un muscă: cînd dormea era ingerul lui Dumnezeu, cînd se scula era dracul gol. Atunci noi ce-am făcut? Ne-am apucat și...
— Tineți aproape, nu ne scăpați din ochi, îl întreprinse atamanul pe cazacul cîl vorbărie. Cercetați și stepa.

— Bine, tătucă. Nici așa nu stăm noli de gură-cască.

Soticul o luară iar pe ripă în sus.

Flotila își relău drumul pe mijlocul apeli.

Tare il mai zîndirase pe Stepan vestea veninoasă cum că la Tarițin li se va cere cazacilor lor preț mai mare pe băutura; il mai întăria și faptul că l-a trecut cuiva prin minte să-i ducă sub pază ca pe niște prîși. La supărare, parcă iar îl păru rău că n-a pornit sfada chiar acolo, la Astrahan... Dar alungă îndoaia. În schimb, se dăru, cu totul și adînc, gîndurilor despre apropiatul și mult doritul război. Iar începu să-i flară seva în suflet, îl cuprinse nerăbdarea, se ridică în picioare și își scrută oamenii, pe cel din mahoane și pe călărași. Ar cam fi limbul să înceapă acum, nu mai are răbdare, nu mai are putere să se țină în frîu. Întelegea că nu se poate, că e încă devreme, că trebuie să-și mai adune puterile, să pîndească prilejul și, dacă-i vorba de lovit, să lovească de moarte... Dar sufletul, sufletul, ce te faci cu el, cu sufletul, bătu-l-ar vina!... se chinuia Stepan. Apoi vol, stăpînitor! Alghoane spurcate!... O să vedeți voi stăpînire, c-am să vă pun eu cu butul pe labe!

treba și Florod. Am crezut și eu că-s tătari, dar nu, sint ruși. Ai zice că-s streliți!

— Streliți sint, așa-i, îi mai recunosură și alții.

— Ei sint...
— Călăreții de pe mal, cei mai mulți dintre ei, descălecară; doar cei își minară caii spre locul unde trăsese la fărîm mahoana atamanului. Descălecară și ei și începură să coboară ripa înaltă, abruță, ca să ajungă la ataman.

Stepan sări de pe mahoana... Acum se vedea bine: coborau soticul Efim Skula și un sotic de streliți.

— Ce e? strigă nerăbdător Stepan, fără a mai aștepta ca cei doi sotici să ajungă la el.

— Insoțitorii îl lămurî Efim, făcînd un semn cu capul spre soticul de streliți, Voevodul a trimis o juma de sotic să meară cu noi pînă la Panșin.

— Pentru ce? Il întrebă Stepan de streliți.

— Facem o plimbare cu voi pînă la Panșin. Soticul răspunde fără sfială.

— Lui Stepan îi merse la inimă îndrăzneala și veselia oșteanului.

— Cam departe. Nu vă temeți? fără să vrea, se întinse spre mahoana și o undă de veselie. Său oți fi voi cine știe ce bravi?

Soticul rise:

— Noi sintem cumînți...
— Și măcelari-s cumînți. Știu eu. Stepan se încrunță, punînd capăt vorbăriei. Pentru ce-ați venit?

— Ni s-a poruncit să vă însoțim, vorbi soticul fără să mai zîmbescă. Să veghem ca, în drum, să nu îndemnați, să nu ademîniți cu voi, spre Don, tot felul de oameni. Și... alte.

Cu noi e un boieras, Leontî Plohov. La plecare, cel țară ne-a condus a fost Ivan Krasulin... Soticul tăcu, se uită cu înțelea la Stepan... Aruncă o privire piezișă, temătoare spre soticul de cazaci, apoi iar spre Stepan, cu un înțelea a căruî țară atamanul trebuie să o știe. Streliții, se vede treaba, de aceea se înviesise; și că ei țară la care și atamanul era parșas.

Stepan întelese.

— Efim, ia mergi tu la mahoană să te vezi cu-ai tăi, îl porunci el soticului față de care se știa streliții să vorbească.

— Efim? întrebă Stepan.

— Căpătina noastră mi-a poruncit să-ți spun că rămîne cum v-ați înveșit; streliții care sint cu mine ei l-a ales, sint oameni buni, am mers și noi așa, de ochi lumii!

— Dar tu ești tu? zîmbi strîmb Stepan. Dar chiar îl plăcea acest streliț vesel, bun de gură.

— Eu sint bun, pus peste ai buni. Leontî merge numai pînă la Tarițin, eu tocmai pînă la Panșin. Acolo mi s-a poruncit să luu tunurile...
— Ce ț-i s-a mai poruncit? întrebă bănuitor Stepan.

— Il ducem hrîsov lui Andrei Unkovski! ca în circiulmîle din Tarițin vouă să vă ceară pe băutură de două ori pretul. La fel și la Ciornîi Iar.

— Dă-mi-l, zise scurt Stepan.

— Pe cine?...
— Hrîsovul...
— E la Leontî...
— Du-te de-i spune lui Ivan Cernoiașet să-mi auzire de sint hrîsovi. Dar cînd îl întrebă pe Leontî, Stepan se infurîse de-a binelea și pre-a-și întinșese voevodul miinle tocmai pînă la Tarițin.

— Nu trebuie. Cînd ajungeți la Tarițin, faceți acolo ce poțtiți. Andrei are oaste cîi de trei parate, vor să întelepește soticul de streliți. Și nici n-are rost să zăboviți prea mult acolo; schimbul nostru trebuie să fie pe undeva pe lîngă Samara. Așa mi-a poruncit Ivan să-ți spun.

Stepan chibzui cîteva clipe.

— Buni sînt hrîsovi. Dar cînd îl bătuindu-l pe umăr pe soticul, Bine atunci! Ai un pahar de la mine... La Tarițin, după pretul al nou. Mergeți. Efim!...

— Hău, tătucă! Soticul Skula sări de pe mahoană și se apropie de ataman.

— Il spui lui Ivan: nu poposim la Ciornîi Iar.

— Bine.

— Pe streliți să-i lăsați în pace... Aștia-s buni, las să meară cu noi.

— Buni sînt dom. Dar cînd s-or trezi tot buni au să fie? Că am cunoscut eu un muscă: cînd dormea era ingerul lui Dumnezeu, cînd se scula era dracul gol. Atunci noi ce-am făcut? Ne-am apucat și...
— Tineți aproape, nu ne scăpați din ochi, îl întreprinse atamanul pe cazacul cîl vorbărie. Cercetați și stepa.

— Bine, tătucă. Nici așa nu stăm noli de gură-cască.

Soticul o luară iar pe ripă în sus.

Flotila își relău drumul pe mijlocul apeli.

Tare il mai zîndirase pe Stepan vestea veninoasă cum că la Tarițin li se va cere cazacilor lor preț mai mare pe băutura; il mai întăria și faptul că l-a trecut cuiva prin minte să-i ducă sub pază ca pe niște prîși. La supărare, parcă iar îl păru rău că n-a pornit sfada chiar acolo, la Astrahan... Dar alungă îndoaia. În schimb, se dăru, cu totul și adînc, gîndurilor despre apropiatul și mult doritul război. Iar începu să-i flară seva în suflet, îl cuprinse nerăbdarea, se ridică în picioare și își scrută oamenii, pe cel din mahoane și pe călărași. Ar cam fi limbul să înceapă acum, nu mai are răbdare, nu mai are putere să se țină în frîu. Întelegea că nu se poate, că e încă devreme, că trebuie să-și mai adune puterile, să pîndească prilejul și, dacă-i vorba de lovit, să lovească de moarte... Dar sufletul, sufletul, ce te faci cu el, cu sufletul, bătu-l-ar vina!... se chinuia Stepan. Apoi vol, stăpînitor! Alghoane spurcate!... O să vedeți voi stăpînire, c-am să vă pun eu cu butul pe labe!

treba și Florod. Am crezut și eu că-s tătari, dar nu, sint ruși. Ai zice că-s streliți!

— Streliți sint, așa-i, îi mai recunosură și alții.

— Ei sint...
— Călăreții de pe mal, cei mai mulți dintre ei, descălecară; doar cei își minară caii spre locul unde trăsese la fărîm mahoana atamanului. Descălecară și ei și începură să coboară ripa înaltă, abruță, ca să ajungă la ataman.

Stepan sări de pe mahoana... Acum se vedea bine: coborau soticul Efim Skula și un sotic de streliți.

— Ce e? strigă nerăbdător Stepan, fără a mai aștepta ca cei doi sotici să ajungă la el.

— Insoțitorii îl lămurî Efim, făcînd un semn cu capul spre soticul de streliți, Voevodul a trimis o juma de sotic să meară cu noi pînă la Panșin.

— Pentru ce? Il întrebă Stepan de streliți.

— Facem o plimbare cu voi pînă la Panșin. Soticul răspunde fără sfială.

— Lui Stepan îi merse la inimă îndrăzneala și veselia oșteanului.

— Cam departe. Nu vă temeți? fără să vrea, se întinse spre mahoana și o undă de veselie. Său oți fi voi cine știe ce bravi?

Soticul rise:

— Noi sintem cumînți...
— Și măcelari-s cumînți. Știu eu. Stepan se încrunță, punînd capăt vorbăriei. Pentru ce-ați venit?

— Ni s-a poruncit să vă însoțim, vorbi soticul fără să mai zîmbescă. Să veghem ca, în drum, să nu îndemnați, să nu ademîniți cu voi, spre Don, tot felul de oameni. Și... alte.